

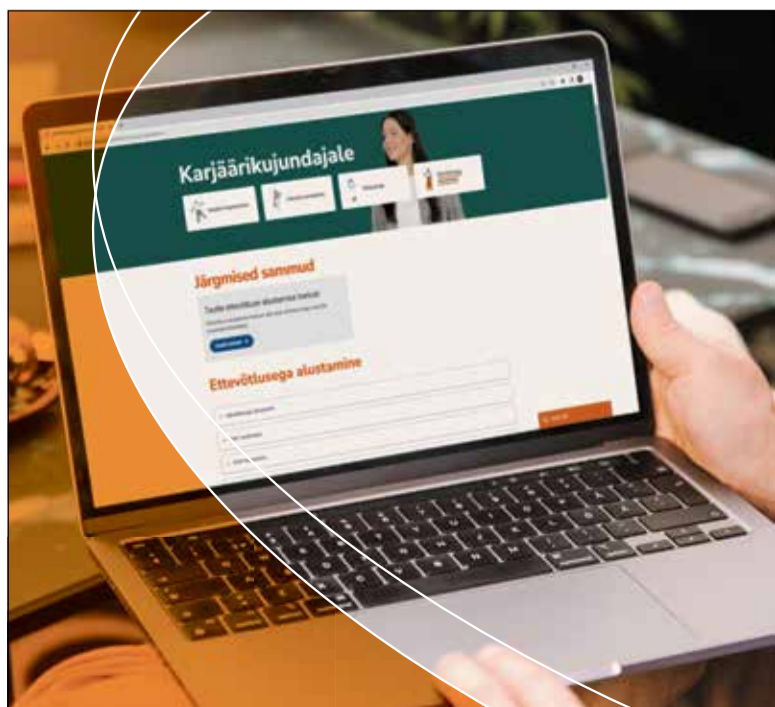
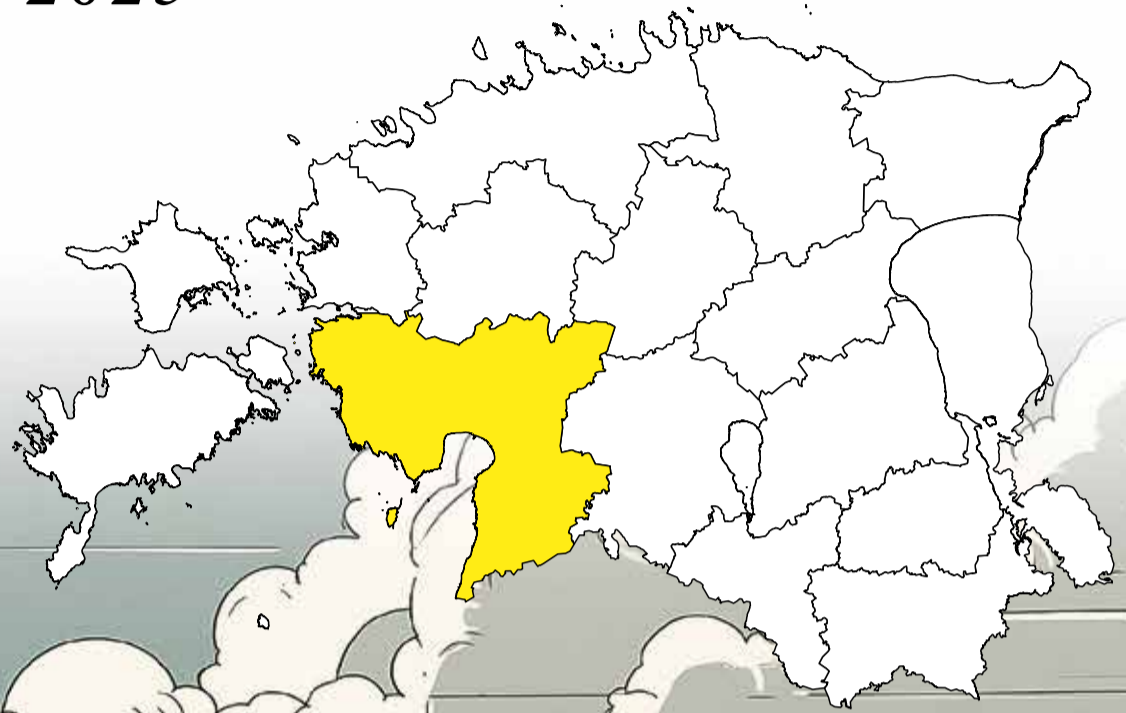
AASTA

ETTEVÕTLUS

2023

PÄRNUMAA

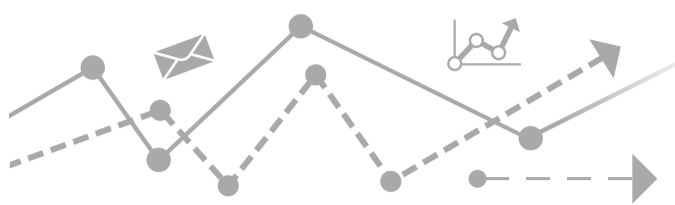
Ettevõtluse alustamise toetus

- Toetuse suurus on kuni 6000 eurot.
- Lisaks hüvitab töötukassa ettevõtja tegevusvaldkonnaga seotud koolituskulud ning individuaalse mentorluse kulud.
- Kümne aastaga on töötukassa toel loodud ligi 5000 ettevõtet.

Hakka iseendale tööandjaks!

www.tootukassa.ee

TEHISINTELLEKT – KAS OLETE JUBA PARDAL?

Hea Pärnumaa ettevõtja! Kas olete kuulnud moesõna «tehisintellekt», lühendina TI? See tiirleb koolitustel, aruteludel, (sotsiaal)meedias ja ilmselt poeb lõunalaajuttudessegi. Võib-olla olete seepeale õlgu kehitanud ja isekeskis mõelnud:

«Ah, see on tulevikumuusika!»?

Me ei kavatse siin ega ülejäänud väljaandes teid üle kallata keerulise jutuga algoritmidest ja masinõppest. Ometi oleme võtnud sihi siin päris mitmel leheküljel jagada, miks ja kuidas võiks TI ka Pärnumaal tegutsedes oluline olla.

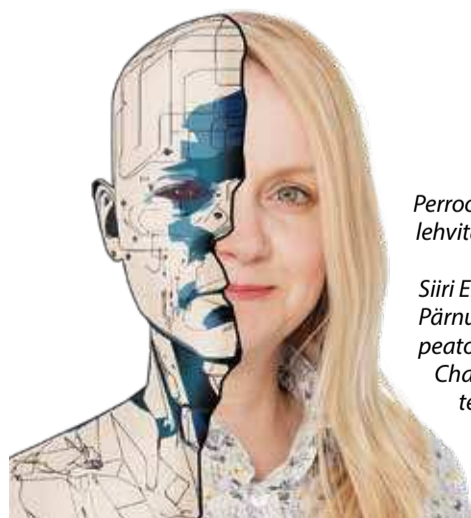
Meile meeldib mõelda

TIst kui nutikast tööriistast, mis aitab teha rohkem ja säästa aega. Seda nii kodust menüüd koostades, sõpradega reisiplaane tehes kui tööl. Taustainfo kogumine, artiklite toimetamine, kokkuvõtete tegemine, juhendite koostamine – selles on keelemudel ChatGPT4 viimased kuud abiks olnud. Pärnu Postimehes on ilmunud esimese keelemudeli kirjutatud artikkelgi. TI vorme ja kasutusvõimalusi on aga väga palju rohkem. Näiteks: jaemüüja Amazon kasutab TId selleks, et soovitada klientidele tooteid; logistikaettevõtte UPS analüüsib liiklust ja optimeerib teekondi reaajas; BMW kasutab tehismägist oma kvaliteedikontrollis, et tuvastada inimsilmale märkamatu defekte. Näiteid on veel.

Võite nüüd mõelda, et Pärnumaal nii suuri ärisid ei aeta. Siiski soovime läbi lugeda TI-praktiku ja ettevõtja Indrek Seppo intervjuu ühes näpunäidetega ja leiada aeg katsetada. Magavale kassile hiir ju suhu ei jookse!

Aga enne kui hüppate TI-rongi peale, tasuks meeles hoida mõnda asja. Tehisintellekt vajab korralikku juhti. TI on just nii hea kui talle ette söödetud andmed ja antud käsklused. Unustada ei maksa turvalisustki. Viga küberturbes võib minna väga kalliks maksma. Nendel ohtudel peatume teises selle väljaande keskses loos, kus võtavad sõna info-turbeekspertid Kaisa Vooremäe ja Joosep Sander Juhanson.

Võtke seda juhtkirja ja miks mitte kogu väljaannet kui kutset. Üleilmset hüüdu «Kõik TI-rongi pardale!» ilmselt ei kõla, tuleb vaid alustada ja leppida sellega, et õpite teel olles.

Perroonil seisjaile lehvitates

Siiri Erala,
Pärnu Postimehe peatoimetaja
Chat GPT4,
tekstirobot

Projektijuht: MARGUS METS, margus.mets@postimeesgrupp.ee
Toimetaja: SIIRI ERALA, siiri.erala@parnupostimees.ee
Reklaamimüügi juht: JARMO SÜVAOJA, jarmo.suvaoja@postimeesgrupp.ee
Väljaandja AS Postimees Grupp
Trükk AS Kroonpress

Konkursil «Pärnumaa tegijad» selguvad parimad ettevõtted, tublimad vabatahtlikud ja aasta tegu.

Maiilis Ollino

PÄRNUMAA SELLE AASTA TEGUSAMAD ON SELGUNUD

Pärnumaa tublisid tegijaid, olgu nad siis võimekad ettevõtjad või tegusad vabauhendused, on aastaid märgatud ja eri konkurssidel ka auhinnatud. 2020. aastast on Pärnumaa arenduskeskus korraldanud ettevõtjaid ja kodanikuühiskonda siduvat tunnustusüritust «Pärnumaa tegijad». Selle eesmärk on lähendada nii ettevõtluse kui vabauhenduste ridades tegutsevaid inimesi.

Konkursi «Pärnumaa tegijad» käigus selguvad enim tähelepanu vääriavad ettevõtted Pärnumaale olulisemates valdkondades, tublimad vabatahtlikud sädeinimesed, tegusamad MTÜd ja aasta tegu.

TÄNAVUSED VÕITJAD

- **Pärnumaa Karu:** AS Reideni Plaat
- **Pärnumaa silmapaistvaim tegu:** Lüdigi saali avamine Vändras
- **Pärnumaa tervisetegu:** sündmuste sari «Terve Häädemeeste»
- **Pärnumaa aasta innovaator:** OÜ Vecta Design
- **Pärnumaa aasta turismiarendaja:** SA Pärnu Muuseum
- **Pärnumaa aasta vabauhendus:** MTÜ Ristiküla Külaselts
- **Eesti kaubandus-tööstuskoja Pärnu esinduse auhinna «Vastutustundlik ettevõtte» võitja:** AS Pärnu Sadam
- **Pärnu Postimehe konkursi «Aasta toode 2023» võitja:** OÜ Sunlight Energy innovaatiline päikesepaneelidega katus
- **LHV Panga auhinna «Pärnumaa Ettevõtlusinkubaatori Kasvuspurt 2023» võitja:** OÜ Kruusmagi Grupp
- **Pärnumaa aasta naisettevõtja:** Jaana Külm
- **Pärnumaa aasta vabatahtlik:** Hanna Kuldsaar-Sarv
- **Pärnumaa tervisedendaja:** Erik Naissaar
- **Tegus Pärnumaa noor:** Karl Loonurm
- **Pärnumaa aasta noor ettevõtja:** Marten Palu
- **Pärnu linna aasta ettevõtte:** OÜ Biolan
- **Tori valla aasta ettevõtte:** OÜ Sepa Veised
- **Põhja-Pärnumaa valla aasta ettevõtte:** Väandra Tarbijate Ühistu
- **Häädemeeste valla aasta ettevõtte:** OÜ Uulu Kohvik
- **Saarde valla aasta ettevõtte:** AS Zebra
- **Lääneranna valla aasta ettevõtte:** OÜ Lõpe Agro
- **Kihnu valla aasta ettevõtte:** AS Kihnurand

Andmed: Pärnumaa arenduskeskus

Lüdigi saali avamise pidustused Väandra gümnaasiumis.

Jüri Looing

Tööd Lõpe Agro põllul.

Pärnu Postimees

Erik Naissaar väljõusaalis.

Urmas Luik

Jaana Külm kannupuure tootvast ettevõtet Dipperfox.

Urmas Luik

MURU HALDAMINE LIHTSAMAKS!

Husqvarna Automower®

- piirdekaabliga ja ilma
- kuni 15 000 m²
- rakenduse abil juhitud
- mitu erinevat niiduala

Husqvarna on 30-aastase muruhoolduse kogemusega niiduseadmete tootja.

Soovime oma kogemusega aidata parkide, spordiväljakute jm avaliku ruumi muru haldamise muuta lihtsamaks ning kulusäästlikumaks.

Husqvarna CEORA™

- piirdekaablita
- kuni 50 000 m²
- rakenduse abil juhitud
- süstemaatiline niitmine

Robotniidukid ei tekita heitgaase ega müra! Robotniiduk niidab probleemideta öösel, kedagi häirimata.

Kulusäästlikkus! Kui niitmise aeg pole oluline, muudab see kogu protsessi soodsamaks.

Lahendus on igale niidualale! Tänu laiale niitmislahenduste valikule katame kõik niitmisevajadused.

Ühtlane ilus muru iga päev ja iga ilmaga! Husqvarna robotniiduk niidab ka vihmaga, kõikides tingimustes.

HOMME

- Võtke ühendust
- Kaardistame teie vajadused ja leiame sobiva niidulahenduse

KEVADEL

- Paigaldame ja seadistame seadmed
- Aitame teid seadmete haldamisel

**JÄRGMISEST AASTAST
PAKUME PROFESSIONAALSEID
NIIDULAHENDUSI
KA RENDIMASINATEGA!**

Tanni kauplus

Suur-Jõe 50, Pärnu
tel 443 8686
E-R 9-18, L 10-14
www.tanni.ee

Tanni kauplus

Vormist tulev kandiline plokk on pooltoode, millest lõigatakse vastava mõõduga soojustusplaadid.

EPS-tooted on kerged, aga mõõtudel suured.

PÄRNUMAA

KARU

2023

1990NDATEL MÜÜS REIDEN KUUGA NIISAMA PALJU SOOJUSTUSPLAATE KUI NÜÜD POOLE PÄEVAGA

SIRLE MATT

Iga teise uue või remonditud maja seintes, katuses või vundamendis leidub ehitusmaterjalina vahtpolüstüreenist EPS-soojustusplaate, mis toodetud Pärnus Reiu jõe suudme lähistel AS Reideni Plaadi tehastes.

Reideni Plaat on Eesti ja võimalik, et Baltikumi suurim EPS-toodete valmistaja. Äripäeva ehitusmaterjalide tootjate edetabelis paikneb ettevõtte Eestis 4.–6. kohal. Tänavu veebruaris tunnustas president Alar Karis Valgetähe V klassi teenetemärgiga Reideni Plaadi eestvedajat Arvo Suppi, kes nõukogudeaegsest Pärnu ehitusmaterjalide tehastest on üles ehitanud nüüdisaegse eduka tootmise.

Ajend, miks Reideni Plaat asub just Raeküla puhkemetsa külje all, peitub aastas 1935, kui riigi toel otsustati ehitada tellisevabrikud, millest üks kerkiski järgneval aastal Sindi Lotja, kunagise Reiu mõisa kanti, saksa keeles Reidenhofis lähiste, millest tuleneb nüüdse ehitusmaterjali tootja Reideni nimigi. Tõsi, omaaegsest tellisetehasest on alles vaid mõni sein Reideni katlamajas.

Nõukogude aja alguses moodustasid tellisetehase järglase Pärnu ehitusmaterjalide tehase toodangu põhiosa ehitus- ja ahjutellised, betoon- ja raudbetoonitooted. 1972. aastal hakati autoklaavides tootma vahtplasti, tänapäeva mõistes vahtpolüstüreeni.

1991. aastal tehas erastati. Erastajateks tehas kollektiiv: 94 asutajaliiget, kelle seas nüüdne Reideni Plaadi nõukogu esimees Arvo Suppi, kes asus tehasesse tööle 1986. aastal insenerina, pärast oli ametis peaoökonomisti, ökonomikadirektori ja nõukogude aja lõpuks direktorina. Kõige rohkem julgeski aktsiaid osta tema. Algul kuulus Suppile väiksem osa, aga aastail 1993 kuni 1994, kui tehasel oli raske aeg ja terendas isegi pankrot, pöördusid inimesed tema poole, et tahavad

oma osa müüa. «Eks ma siis katsusin ära osta, kuna olin lubanud ettevõtet edasi viia,» meenutas Suppi.

Praeguseks on aktsionäride hulk kahanenud 61ni ja Suppile kuulub ettevõttest umbkaudu 40 protsenti. «Tema uskus ettevõtmisse ja on selle teinud selliseks, nagu see praegu on,» tähendab kauane tegevjuht Arvi Siim, kes tuli Reideni Plaati eest vedama 1997. aastal. Tänavu septembris andis ta ameti üle Arko Suppile, kes on Arvo Suppi poeg.

Tooraine, millest praegu soojustusmaterjali valmistatakse, on sisuliselt sama kui siis, kui Pärnus nõukogude ajal tootmist alustati. Erinevus seisneb selles, et siis pandi materjali vormidesse käsitsi ja tõsteti autoklaavi.

Moodsategi soojustusplaatide tooraine on graanulite kujul vahtpolüstüreen. Materjal näeb välja nagu peensuhkur, ainult on poole kallim. Enamik toormest tuleb Soome tehastest, osa Saksamaalt. «Siin me ei lisa toorainele mitte midagi, toimetame ainult auruga,» märgib Siim.

Tootmine käib kolmes etapis. Esimene paisutatakse tooraine suuremaks. Tera kasvab seejuures kuni

” Kliendid tagastavad kokkuleppe järgi ehituseltki üle jäänud puhta materjali, mis suunatakse ringlusesse.

Tänavu septembrist on Reideni Plaadi juhataja Arko Suppi (vasakul), kelle isa Arvo Suppi (keskel) on ametis nõukogu esimehena. Pikka aega tüüris ettevõtet Arvi Siim (paremal).

AS REIDENI PLAADI VIIMASE KOLME AASTA MAJANDUS- TULEMUSED

2020

käive: 9 682 014 eurot

kasum: 683 751 eurot

2021

käive: 15 554 614

kasum: 1 016 134

2022

käive: 19 134 595

kasum: 2 667 705

Andmed: majandusaruanded

60 korda. Järgmisena täidetakse nendesamade graanulitega vorm ja aurustatakse. Viimasena lõigatakse toode plaatideks või saab mõne muu kuju. «Üldkokkuvõttes on tootmine hästi lihtne,» nendib Siim. Aga

täpsustab, et lihtne niikaua, kuni on vaja tootmisseedmeid ja programme häälestada: reguleerida sekundeid ja aurupügalaid.

Samast toorainest valmivad toidupakendid. Näiteks transporditakse neis kala. Viit pakendivormipinki teenindab kaks inimest. Töötatakse kahes vahetuses.

Soojustusplaatide tootmine käib teises hoones. Sealsed seadmed on Siimu sõnutsi tehnoloogia viimane sõna. Üle nelja aasta vana pole masinaid üksi. Vormipingil 100kraadise auru all valmib suur kandiline plokk ehk pooltoode, mis vahetult pärast liinilt tulekut on soe ja katsudes jäävad näpujäljed sinna sisse. Hiljem lõigatakse see kuumat traadi abil kliendi soovitud või standardmõõtu. Viimases etapis toodang pakitakse.

Vahtplastist on võimalik teha eritooteidki, kas või pardikujusid, aga nende valmistamine tuleb nii kallis, et ei leidu neid, kes nõustuksid nõnda palju maksma. Muide, paljude spaade aurusaunade istmed on toodetud just Reidenis sellest samast vahtplastist.

Ettevõttes endas on välja töötatud L-kujulised vundamenti soojustusplaadid. Toodetakse kaldenurgaga plaate, et soojustada lamekatuseid.

Seda osa materjalist, mis viimistlemisel tooriku küljest ära lõigatakse, annab taaskasutada. Ainult põrandapühkmed visatakse Siimu jutu järgi minema. Kliendid tagastavad kokkuleppe järgi ehituseltki üle jäänud puhta materjali, mis suunatakse ringlusse. Siim tunnustab, et päris süsteemset ringlust pole veel loodud,

Soojustusplaadi tooraine näeb välja nagu peensuhkur.

aga see kindlasti tuleb. Näiteks võiks kasutatud kalapakendidki puhastada ja suunata tootmisse tagasi. «Ühelt poolt ei ole pääsu ja teisalt on see meile tooraine, mille saame uuesti väärindada,» arutleb Siim, miks panustada ringmajandusse.

Firma taotleb rohesertifikaati. Seejuures arvutatakse välja toote süsinikujalajalg, mida ehituses üsna pea nõutakse. Arvesse läheb, kas kasutusel on päikeseenergia, kui kauselt tuleb tooraine, kui ökonoomselt

kasutatakse energiat, vett. «Me tahame olla ajast ees, et teeme need asjad korda nii, nagu peab olema,» põhjendab Siim.

Mullu sai tehase katus päikesepargi. Suvisel ajal aprillist augustini katab see kuu kokkuvõttes poole energiavajadusest. Mõttes on akupargi rajamine, et laupäeval-pühapäeval, kui tootmist pole, päikeseenergiat salvestada. Kulude kokkuvõtte eesmärgil mindi tunamullu maagaasilt üle vedelgaasile. Hoovi

ehitati vastavad mahutid. Kogu protsess võttis kolm kuud. Kõige kõrgema maagaasi hinnaga võrreldes saavutati pea kolmekordne võit. Siim pakub, et üleminek tasus ära poole aastaga.

Enamik Reideni Plaadi toodangust müüakse Eestis, ekspordi osa on väike: neli protsenti. Kuna toode on odav, ei suudaks see kaugemale transportimisel enam hinna poolest konkurentsist püsida, sest vedu kergitaks hinda liialt. Eestis rändavad

koormad Harju- ja Tartumaale. Ehitushooajal müüakse tehast iga päev välja kaheksa-üheksa autotäit ehitusmaterjali. Vaid kalakastidest läheb osa Lähti ja Leetu.

Mullu tekkis ettevõtte Pärnus laiendamisplaan. Reidenil jagub maad jõe suunas, aga kuna tootmine paikneb krundi teises küljes, saab laiendada ainult seal. Sestap tehti Pärnu linnale ettepanek maad vahetada. Ent linn ei pidanud seda võimalikuks, kuna sellesse külge tuleb kettagolfirada. Kuna firma teine tehas, kus valmivad üksnes soojustusplaadid, asub Kadrinas, viiakse plaan ellu hoopis seal.

Kadrina tehase ostis Reideni Plaat aastal 2009, kui selle soomlasest omanik otsustas majanduslanguse ajal Eestist lahkuda. Eestis on üldse kolm tehast, mis toodavad EPS-plaate, neist kaks kuuluvad Reidenile.

Reideni Plaat annab tööd 44 inimesele, neist 13-le Kadrina tehases. Pärnu tootmises on ametis natuke rohkem inimesi, aga nende hulka kuuluvad ka müügitöötajad, raamatupidaja ja muu tootmist toetav personal. Osa on tööl lausa nõukogude ajast: tootmisjuht, tehnikajuht, lukksepp, üks tootmistöölise. Kuna masinad on unikaalsed, õpetatakse töötajad välja kohapeal. Seadmetega ümberkäimiseks peab olema tahtmist ning nutti. «Kui inimene tuleb ukse taha jutuga, et tahab meie juures lihttööd, siis seda meil kahjuks pakkuda ei ole,» tõdeb Siim.

Ettevõtte palgal on viis autojuhti: üle poole kaubast jõuabki tellijateni just tootja transportiga. Seda põhjusel, et toode on

suurte mõõtmetega, aga kerge. Plaadiveo haagised on madala põhjaga. Selliseid veofirmadest eriti ei leia.

Tehase tootmismahd on kunagisega võrreldes nii palju kasvanud, et näiteks 1990ndate lõpus müüdi kuu aja jooksul niisama palju soojustusplaate kui nüüd poole päevaga. Viimastel aastatel on järjepidevalt kerkinud nii ettevõtte käive kui ka puhaskasum. Kasumi tõus on Siimu hinnangul kombinatsioon pikaaegsest kogemusest, tootmise automatiseerimisest ja kasvanud tootlikkusest. Kasum tuleb mahu pealt, täiendab ettevõtte vastne juhataja Arko Suppi.

Nii suurt kasumit, nagu mullu teeniti, tehase asutaja Arvo Suppi järgi tänava majanduslanguse tõttu ei näe. «Praegu oleme umbes 2016. aasta tasemel,» iseloomustab ta tagasiminekut.

” Enamik Reideni Plaadi toodangust müüakse Eestis, ekspordi osa on väike: neli protsenti.

Kuna Reideni Plaadis on tootmine automatiseeritud, peab töötajal olema tahtmist ja nutti õppida seadmeid kasutama. Arvi Siimu (vasakul) sõnustab pole neil seetõttu lihttööd pakkuda.

Mailis Ollino

Samast materjalist kui ehitusplaadid valmivad pakendid, mida kasutatakse näiteks toore kala transportimisel.

wunderbaar

WUNDEBAAR ON KOHT,
KUS OLLA
&
OMA SÜNDMUS
MEELDEJÄÄVAKS TEHA

| INDUSTRIAALNE |
| KAASAEGNE |
| VÕIMALUSTEROHKE |

TUTVU
WUNDERBAARI
&
PAKUTAVAGA

↓↓↓

WBAR.EE
WUNDER@WBAR.EE
WUNDERBAAR

BAAR
MUUSIKA
ÜRITUSED
RUUMIRENT

ASUME PÄRNU JÕE KALDAL LAI 10/1

Eesti
Kontsert

Pärnu
kontserdimaja

Aastalõpukingitus
Sinu töötajatele

kontserdielamus Pärnu kontserdimajas

R 15.12 kell 19 **Jõulugala**
Anett, Ola Onabulé
New Wind Jazz Orchestra

E 25.12 kell 16 **Eesti gruuv
1970–80ndad**
Rita Ray, Robert Linna, Ivo Linna,
Lexsoul Dancemachine

L 30.12 kell 19 **Rémy Martin'i ja
Eesti Kontserdi
uusaastakontsert**
Mirjam Mesak (sopran),
Carolina Eyck (teremin),
Eesti Riiklik Sümfooniaorkester
Dirigent Kaspar Mänd

L 20.01 kell 19 **Argentiina tango**
Fuego Sur & Martin Troncozo

Telli ka suupistelaud kontserdimaja kohvikus Cello!
Broneeri ja küsi lisa pärnu@concert.ee

parnu.eestikontsert.ee

MÕJUETTEVÕTLUS – MITTE TREND, VAID ÄRIMAAILMA TULEVIK

LHV

Praeguses maailmas on järjest keerulisem eirata jätkusuutlikkuse vajadust. Seisame silmitsi mitmete globaalsete väljakutsetega, mille igati põhjendatud tulemusena tõstab pead mõjuettevõtlus – ärimaailma tulevik.

Ettevõtete finantseerimise osakonna juht Marko Kiisa ning KideoCalli asutaja Liis Siiraja

Ettevõtted ei ole enam ammu ainult majanduslikud üksused, vaid neil on vastutus nii ühiskonna kui ka keskkonna ees. Seetõttu on oluline, et iga ettevõtte oleks teadlik oma äritegevuse mõjust ning tegeleks sealjuures positiivsete mõjude suurendamise või vähemasti negatiivsete mõjude vähendamise ja neutraliseerimisega. Mõjuettevõtlus on kasvav trend, mille puhul seavad ettevõtjad üha enam kasumi kõrval oma peamiseks eesmärgiks ettevõtte mõju juhtimise soovitud suunas.

Ettevõtted, kes rakendavad mõjuettevõtluse põhimõtteid, ei loo ainult jätkusuutlikumaid ärimudeleid, vaid suudavad paremini vastata ka klientide, investorite ja reguleerivate asutuste nõudmistele. Mõjuettevõtlus pole pelgalt trend, vaid ärimaailma tulevik, kus iga ettevõtte mõistab oma mõju ja püüab selle positiivset tulemit suunata ühiskonna ja keskkonna heaks.

LHV roll jätkusuutlikkuse edendamisel

LHV pank seisab tugevalt jätkusuutlikkuse ja vastutustundlikkuse eest. Oleme integreerinud ESG (*environmental, social, governance*) printsiibid oma ärimudelisse ja olnud eeskujuks teistele. Peame tähtsaks, et äritegevus kajastaks meie väärtusi ja eesmärke, mis hõlmavad keskkonna kaitsmist, sotsiaalset vastutust ja head juhtimistava.

Oleme võtnud ESG printsiibid endale südameasjaks,

kuna on selge, et finantssektoril on oluline roll säästva arengu saavutamisel. Oleme sellele väljakutsele vastanud järgmiste sammudega:

- Keskkonnasäästlikkus: jälgime ja vähendame pidevalt oma kontorite keskkonnamõju, mille tulemusena on aastast 2022 meie kontoritegevus kliimaneutraalne. Investeerime säästvasse energiatootmisse ja taastuvenergia projektidesse ning soodustame roheliste finantseerimistoodetega ka klientide jätkusuutlikumate valikut langetamist.

- Sotsiaalne vastutus: toetame erinevaid sotsiaalseid algatusi ja organisatsioone, mis edendavad haridust, noortesporti arengut ja teisi sotsiaalseid eesmärke. Oleme võtnud eesmärgiks parandada mitmekesisust ja kaasatust nii oma organisatsioonis kui ka laiemalt ühiskonnas.

- Juhtimise hea tava: oleme pühendunud hea juhtimistava põhimõtetele, mis hõlmavad läbipaistvust, ausust ja vastutustundlikku juhtimist, mis on

omakorda aidanud meil saavutada usaldusväärse maine finantssektoris.

Mõjuettevõtluse edendamine koostöös Tehnopol Startup Inkubaatoriga

Ettevõtted ei saa enam eksisteerida vaid kasumi nimel, tegutsedes oma äriidee elluviimiseks vahendeid valimata. **2023. aastal otsustasime astuda sammu edasi ning löime käed Tehnopoly teadus- ja ärilinnakuga, et anda hoogu juurde uue põlvkonna mõjuettevõtetele.** Jagame oma teadmisi ja kogemusi ettevõtjatega, kes soovivad luua positiivset mõju ühiskonnale ja keskkonnale. Selleks löime koostöös Tehnopol Startup Inkubaatoriga mõjuettevõtete kuuekuulise kiirendiprogrammi, kuhu pääses kümme ettevõtet.

Miks on see koostöö meile oluline? Usume, et meie kogemus ja teadmised ESG valdkonnas saavad olla inspireerivaks teistele. Mentoriteks on meie enda inimesed, kellel on laialdane kogemus ESG väljakutsete ja küsimuste lahendamises. Mentorid aitavad stardifaasis olevatel iduettevõtetel mõista, kuidas integreerida ESG printsiipe oma ärimudelisse, mõõta oma mõju ja luua jätkusuutlikke ärimudeleid.

Kiirendiprogramm lõppes LHV-s toimunud mõjuettevõtete demopäeval, mille raames esitasid idufirmad oma liftikõnesid ja vastasid seejärel ekspertpaneeli küsimustele. Paneeli otsusel sai 5000 eurot auhinna KideoCall, kes aitab välismaale kolinud perede lastel leida emakeelset kogukonda ja arendada nende keeleoskust videokõne vahendusel läbi mänguliste tegevuste. Lisaks äriideele mängis isegi olulisemat rolli ettevõtete mõju hindamine, kaardistamine ning see, kuidas ettevõtja oma mõjust üldse aru saab.

Kiirendiprogramm lõppes LHV-s toimunud mõjuettevõtete demopäeval, mille raames esitasid idufirmad oma liftikõnesid ja vastasid seejärel ekspertpaneeli küsimustele. Paneeli otsusel sai 5000 eurot auhinna KideoCall, kes aitab välismaale kolinud perede lastel leida emakeelset kogukonda ja arendada nende keeleoskust videokõne vahendusel läbi mänguliste tegevuste. Lisaks äriideele mängis isegi olulisemat rolli ettevõtete mõju hindamine, kaardistamine ning see, kuidas ettevõtja oma mõjust üldse aru saab.

Mõju mõõtmine: tahet on, kuid teadmisi napib

Koostöö ilmestas, kui palju on Eesti mõjuettevõtluse valdkonnas arenguruumi. Paljud ettevõtted tunnevad sügavat soovi panustada positiivse mõju loomisesse ühiskonnale ja keskkonnale. Nad mõistavad, et nende tegevusel on ulatuslikumad tagajärjed kui lihtsalt kasum ja majanduslik edu. Siiski seisavad paljud neist silmitsi proovikiviga: kuidas mõõta oma mõju ja hinnata, kas liigutakse õiges suunas?

Meie koostöö Tehnopol Startup Inkubaatoriga on näidanud, et kõik ettevõtted, olenemata nende tegevusalast, saavad panustada positiivsesse mõjusse, kui nad mõistavad, kuidas ESG printsiibid saavad olla äritegevuse loomulik osa. Meie kaugem siht on, et eraldi sellist kategooriat nagu „mõjuettevõtlus“ üldse vaja ei olekski, sest iga ettevõtte olenemata

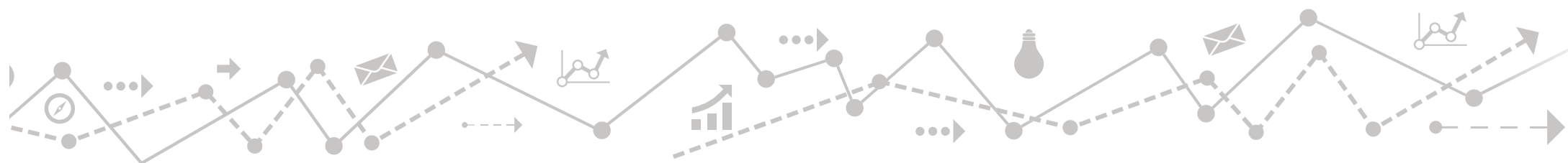
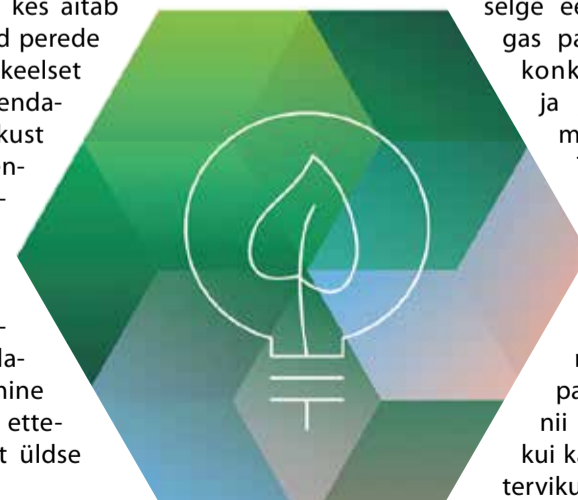
” 2023. aastal otsustasime astuda sammu edasi ning löime käed Tehnopoly teadus- ja ärilinnakuga, et anda hoogu juurde uue põlvkonna mõjuettevõtetele.

suurusel tegeleb oma mõjude kaardistamise, mõõtmise ja juhtimisega. See peab olema ettevõtluse sama loomulik osa nagu elementaarne finantsjuhtimine või kliendisuhetus.

LHV-s leiame, et on ülioluline oma äriklentidele võimaldada ligipääs just sellistele teenustele, mis lubavad neil teha jätkusuutlikumaid valikuid.

Kokkuvõttes võib öelda, et mõjuettevõtlus on tulevikus veelgi tähtsam, sest see vastab nõudliku ühiskonna ootustele, investorite nõudmistele ja reguleerivatele suundumustele ning pakub ettevõtetele võimalust olla uuenduslikumad ja konkurentsivõimelisemad. Ettevõtted, kes võtavad vastutuse oma mõju eest, saavutavad

selge eelise, sealhulgas parema maine, konkurentsieelise ja jätkusuutlikuma ärimudeli. Teadlikkus oma mõjust ja selle mõõtmine on samm õiges suunas, et luua parem tulevik nii ettevõtetele kui ka ühiskonnale tervikuna.

Värske kliendibaas ühe klikiga

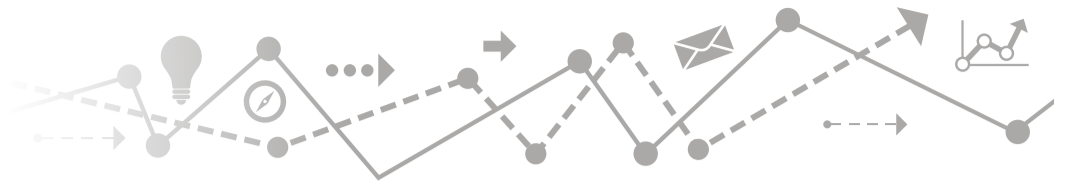
Väikeettevõtja või suurfirma juht?
Sihtnimekirjad on sulle abiks.

—> target.creditinfo.ee

PÄRNUMAA AASTA TEGU

2023

LÜDIGI SAAL LENNUTAS PÕHJA-PÄRNUMAA KULTUURIETTEVÕTLUSE KAARDILE

ANU JÜRISSE

«Kindlasti oli algul neid, kes kahtlesid, et see ei lähe küll nüüd käima. See ongi ju puhtalt ettevõtlikkuse näide, et kui on julgust, pealehakkamist, tunnetust, siis inimesed tegelikult seda ootavadki ja tulevad. Kõik kontserdid on läinud täismajale – see on nii kõva saavutus,» püüdis Lüdigi saali fenomeni kokku võtta vändrakas ja Põhja-Pärnumaa vallavolikogu aseesimees Priit Enok.

Muusikasõpru Priit ja Silja Enokit võib päris kindlalt kohata igal suvel Paavo Järvi ja Eesti Festivaliorkestri kontsertidel Pärnu muusikafestivalil ning sestsaati, kui tänava veebruaris nende kodukohas Vändras Lüdigi saal avati, pole nad jätnud ühtegi sealsetki kontserti vahele. «Ühe erandiga, kui andsin enda piletit pojale,» täpsustas Priit Enok, kes meie rääkimise ajal viibis töösasjas Pariisis. Aga kinnitas, et Lüdigi saali järgmise kontserdi pilet on tal juba soetatud.

«See ongi huvitav paralleel, kui mõelda Pärnu muusikafestivalile ja Pärnus toimuvatele muusikaüritustele ning asjaolule, et on selline kontserdisaal Pärnus, mis on loonud vundamenti. Me küll arutame kultuuris, et peaks betooni ja sisu lahus hoidma. Needsamad Pärnu

kontserdimaja ja Lüdigi saal on näited, kus teinekord ikkagi keskkonna loomine ja sinna sisu toomine annab tõelise efekti ja edasimineku,» arutles ta.

Lüdigi saali sünnilugu erineb mõnevõrra Pärnu kontserdimaja omast, sest midagi uut ju nii väga ei ehitatudki. Vaja oli korralikku eestvedajat, kes nägi potentsiaali, kellel oli visioon ja julgus see asi ette võtta. «Ma arvan, et palju on neid, kes

LÜDIGI SAAL

- 2. veebruaril 2023 avas Põhja-Pärnumaa vallavalitsus koostöös Väandra kultuurimaja ja Väandra gümnaasiumiga koolimaja juugendlikus aulas helilooja ja muusikategelase Mihkel Lüdigi nime kandva kontserdisaali.
- Järgmise, 2024. aasta kevadhooaja esinejad on ERSO ja Florian Donderer (viuldaja, Eesti Festivaliorkestri kontsertmeister), Estonian Voices, Vaiko Eplik ja Priit Võigemast, RAM ja Rein Rannap, Baieri riigiooperi sopran Mirjam Mesak ja pianist Ewa Danilewska.

olid mõelnud, et Väandra gümnaasiumil on tore saal, siin võiks midagi teha, aga kes siia ikka tuleb. Aivar Mäe ei kahelnud: küll tullakse, tuleb ainult alustada,» mõtiskles Enok.

Eriline on talle kui muusikasõbrale juba see fakt ise, et väikeses Väandra kooli aulas astuvad üles Grammy auhinna laureaadid ja superstaarid, kelle pärast muidu reisitakse ei tea kuhu, ei tea mis hinna eest ja mis tuleb nüüd koju kätte.

«Ain Angeri kontserdi puhul nägin selliseid tuttavaid, kes olidki tulnud Väandrasse esimest korda elus Ain Angeri pärast,» täheldas Enok. «Põnevusega ootas, kuidas publik võtab vastu Hortus Musicuse. Oli suurepärase näha, et ka vanamuusika võib olla tööline *rock'n'roll*, ja rahvas oli minu meelest väga õnnelik ka pärast seda kontserti.»

Hariduse ja kultuuri abivallavanema Tarvi Tasase arvates on Lüdigi saali kontsertide sari kasvatanud Väandra ja Põhja-Pärnumaa valla tuntust. Sealseid kontserte on poole aastaga külastanud paljud tuntud inimesed, rahvusvahelisel muusikapäeval ka Eesti Vabariigi president Alar Karis.

See, et kontserdid on enamasti välja müüdnud, näitab, et inimesed

Erakogu

Johan Randvere avas renoveeritud klaveril Lüdigi saali käimasoleva hooaja.

on kontserdipaiga soojalt vastu võtnud ning Lüdigi saalis esinevate muusikute, kava ja aja valik on läbi mõeldud. Rahulolu esinejate valiku ja korraldusega kinnitab seegi, et sarja passid on esimesed, mis ära ostetakse.

«Oleme seda tuttavatega ka arutanud, mulle tundub, et oma valla rahvast ja kaugemalt tulijaid võib olla umbes pooleks, sõltub esinejast. Pärnu palju on ikkagi meie kandi inimesi,» hindas Enok. «On neid, kes on Väandras pärit ja tulevad kontsertideks kohale. On muusikagurmaane, kes tulevad puhtalt esineja pärast. Aga mulle tundub, et regulaarsed

käijad, abonemendihoidjad, on kohalikud. Mida oligi vaja toetada, et seda on vaja väiksemateski keskustes.»

Tasane lisas, et infot levitatakse eri kanalites, muusikahuvilised on Lüdigi saali üles leidnud ja kontserdile tullakse kogu Eestist. Kontserdi eel ja vaheajal on majas avatud kaks puhvetit rikkaliku toiduvalikuga. Siiani ei ole Tasase teada oömaja keegi veel küsinud, aga toitlustuse ja majutuse vajadus annab kindlasti tõe elavdada kultuuriettevõtlust. Tasuvuse kohta sõnas abivallavanem, et Lüdigi saal teenib pigem tulu.

US OUTFIT

Riided Ameerikast

VÄHEKASUTATUD JA UUED RÕIVAD AMEERIKAST!

Ootame teid
Tallinna mnt 11, Pärnu
E–R 9.30–17.30, L 9.30–14

Joosep Sander Juhanson

KÜBERRÜNNAK VÕIB ETTEVÕTTE TÖÖ HALVATA

KRISTO NIGLAS

Väga palju on juttu õngitsuskirjade löksu sattunud inimestest, kes küberrünnaku ohvriks langenuna on kaotanud tuhandeid eurosid. Aga iga päev püüavad kelmid ohvreid leida ka ettevõtete seast. Selles valdkonnas on kahju märksa suurem: ettevõtte töö võib seiskuda ja viia isegi pankrotini.

Möödunud aastal tuli riigi infosüsteemi ametis (RIA) tegutsevale CERT-EE osakonnale üle 27 000 pöördumise. Neist umbes 2600 puudutasid ettevõtteid ja pihta oli saanud üks kolmest: oli häiritud mõne teenuse kasutamine, kaaperdatud kellegi konto või lekkinud konfidentsiaalne info.

RIA analüüsi- ja ennetusosakonna analüütik Kaisa Vooremäe tõdes, et rünnakute arvu on raske nimetada, kuna küberrünnaku teavitamise

kohustus on riiklikel asutustel ja elutähtsa teenuse pakkujatel. Tavaline tootmisettevõtte ei pea rünnakust teada andma, kuid leidub neid, kes seda teevad. «Me näeme ainult jäämäe tippu,» lausub Vooremäe. «Teame partnerite info põhjal, et juhtumeid on palju rohkem.»

Ettevõtete puhul on levinuim – ja suurima kahjuga – lunarahanõudega rünnak. Selliseid juhtumeid registreerib RIA aastas 30–35. Tegelikult on neid mitu korda rohkem. Vooremäe teab, et ettevõtteid ei taha

neist rääkida, sest sellega kaasneb mainekahju. Seetõttu ei anta neist teada.

RIA intsidentide käsitlemise osakonna (CERT-EE) infoturbe ekspert Joosep Sander Juhanson rääkis, et lunarahanõuded said hoo sisse umbes seitse aastat tagasi. Toona polnud ettevõtjad ega ühiskond selleks valmis. Küberturvalisus oli lapsekingades.

Ohukoht on inimene

Esimene samm oma andmete kaitseks on varukoopiategemine. Seegi nõuab oskusi. Juhanson pajatas endale mõistetamatult käituvatest ettevõtetest, kus pärast rünnakut küll varundatakse andmed, kuid ei tegelda juhtunu põhjusega. «Nad on võtnud selle riski omaks, et ohverdavad natuke aega andmete taastamiseks, kuid algset viga ei paranda,» tõdes Juhanson.

Suurimaks ohukohaks jääb inimene. Süsteemi saab teha turvaliseks, kasutades modernseid soovitusi, kuid inimeste koolitus peab olema pidev. Õngitsuskirja saatja

Möödunud
aastal tuli CERT-EE-le
üle

27 000

küberrünnakuteate.

TORUPROFF OÜ

Keskkonnasõbralikud ja säästlikud küttesüsteemid Sinu eramule!

ÕHK-VESISOOJUSPUMBAD
MAASOOJUSPUMBAD
ÕHK-ÕHKSOOJUSPUMBAD

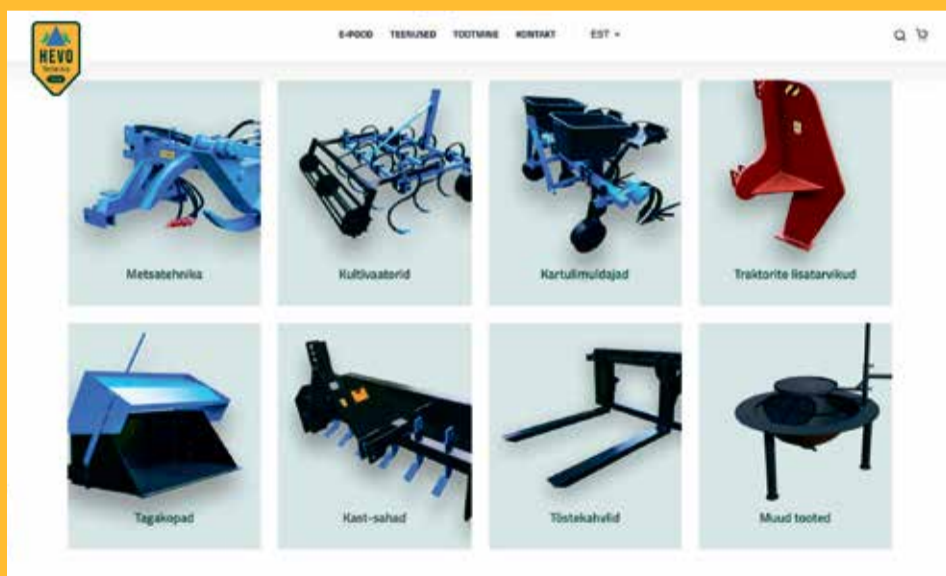

Küsi hinnapakumist ja konsultatsiooni:

kaire@torupr.off.eu • tel 5682 2762
või tule kohale: Keskuse 11, Sauga

UUENDATUD KODULEHT

Peale ilusama näo on nüüd ka e-poest kergem metsa- ja põllutehnikat valida. Nende eest saab maksta läbi uue mugavama makselahenduse.

WWW.HEVO.EE

survestab ohvrit tihtipeale ajaliselt. «Inimesel on kiire, ta on stressis, ta vajutab ruttu lingile,» nentis Juhanson. «Sealt edasi hakkavad pahalased oma ligipääsu süvendama.»

Vooremäe märkis, et alati ei sihitata konkreetset firmat, vaid otsitakse nõrku kohta. «Kui ettevõtte on jätnud haavatavad kohad paikamata, pole vahet, kas oled suur või väike, sul on nõrgad küljed ja ükskord nende kaudu sisse tullakse,» tõdes ta.

Arvet tasudes olge ettevaatlik

Lunarahanoüete kõrval on levinud arvepettused, mille eeldus on see, et pätid on juba näiteks õngitsusega pääsenud süsteemi sisse. Tänavu on arvepettustest andnud teada nii hulgi- kui jaekaubandusettevõtted. Stsenariume on igasuguseid. Partnerilt tuli näiteks 10 000 euro suurune arve, mis pidi koosnema kahest osamaksest. Teadmatusest kanti 5000 eurot üle. Enne teist osa-

” Tuleks mingid reeglid paika panna, näiteks: enne makse tegemist anna teisele isikule ka teada või helista.

KAISA VOOREMÄE,
RIA analüüsi- ja ennetusosakonna analüütik

makset saadi aga jälle, et midagi on jama.

Finants- ja kindlustusfirma andis RIA-le teada, et nende töötaja langes õngitsuse ohvriks. Selle kaudu saadi ligipääs firma süsteemidesse. Töötaja nime alt saadeti välja võltsitud arveid. Partner kandis üle 3000 eurot.

Toiduainetööstuse ettevõtte sai näiliselt kliendilt õngitsusmeili, milles oli pahavaraga manus. Töötaja avas selle, konto kompromiteeriti ja väljastati võltsitud arveid. Kurjategijate saagiks jäi 90 000 eurot.

Juhanson selgitas, et kontole ligipääsu saajad on kavaldad. Tehakse automaatne e-posti filter, mis saadab sõna «arve» sisaldava kirja kolmandal aadressil. Sisestulevast kirjastist see kustutatakse. Meilikonto tegelik omanik ei pruugi esiti midagi märgata. Need juhtumid siiski avastatakse ja RIA saab neist kiiresti teada.

Ometi oli mõni kuu tagasi juhtum, kus raamatupidaja kandis üle paarkümmend tuhat eurot. Korraldus maksta tuli ettevõtte tegevjuhi e-postilt. Firma küll selgitas, et raamatupidaja teadis

protseduurireegleid, kuid maksmise korraldus tundus talle niivõrd kiireloomuline, et ta tegi selle ära.

«Tuleks mingid reeglid paika panna, näiteks: enne makse tegemist anna teisele isikule ka teada või helista,» pakkus Vooremäe lahenduse, mis aitaks selliseid olukordi vältida. Kahtlust võiks äratada seegi, kui näiteks kauasel kliendil kontonumber muutub.

Lunaraha ei tasu maksta

Küberpettused on üleilmne äri. Täpset kohta, kus sellega rohkem tegeleda, on RIA spetsialistidel väga keeruline nimetada. Hämaral bisnisil jagub riiklikku toetustki. Näiteks Põhja-Koreas, mis toetab Lazarus Groupi nime kandvat häkkerite rühmitust.

«Kuna Põhja-Koreas on seis halb, siis nendele loeb välismaalt raha teenimise puhul iga euro,» tõdes Juhanson.

Kui juba ülekanne tehtud, ei õnnestu kaotatud raha enamasti tagasi saada. Euroopasisese makse puhul on ettevõtete makseliimit üsna suur.

Kaisa Vooremäe

Foto: Sander Ilvest

BOARDIC

Üheskoos seljatame kõik raskused!

Puidutööstussektoril on olnud rasked ajad, aga meie pole pead norgu lasknud. Pakume oma klientidele parimaid lahendusi ja tarnime kõik tellimused õigel ajal. Viimase aasta jooksul oleme laiendanud oma tootmishoonet, investeerinud tootmislogistika parendamisse ning arendanud oma masinaparki eesmärgiga muuta tootmist kaasaegsemaks.

Tule tutvu meie uue kodulehega aadressil
www.boardic.ee

Boardic Eesti OÜ
Valgu tee 3, Libatse
Tel +372 442 7923
libatse@boardic.com

VULFRAM
CUSTOM SPORTSWEAR

Eritellimusel valminud Vulframi vaba aja ja spordiriiete kaudu soovime Sind innustada liikuma täpselt nii, kuidas Sulle sobib!

Meie moto on „loodud liikuma“, sest usume, et kõik inimesed on loodud liikuma, igaüks oma unikaalsel moel.

Kõik Vulframi tooted valmivad käsitööna Pärnus nii üksikisikutele kui ka meeskondadele.

vulframsportswear

www.vulfram.com
info@vulfram.com
(+372) 5347 2457
Savi 3/4-206, Pärnu

Kui raha jõuab kolmandale kontole, ei jäeta seda sinna, vaid kantakse väga kiiresti üle teistele kontodele või muudetakse see krüptorahaks.

Lunavaranoõud on kõige suurema kahjuga küberrünnakud ja nende eeldus on, et firma IT-süsteemis on kellegi kuri käsi juba mõnda aega toimetanud. Uurinud käibeid, kasumeid. Enamasti ulatuvad rahanoõud kahe kuni nelja protsendini ettevõtte käibest. Eestis on kõige suurem nõue olnud kaks miljonit eurot.

RIA analüüsi- ja ennetusosakonna analüütiku teada ei taga raha äramaksmine seda, et andmetele pääsetakse taas ligi või et need ei leki. «Meie soovitus on alati mitte maksta,» lausus Vooremäe.

Omapäi asja lahendamise asemel tuleks kaasata kogenud spetsialist.

CERT aitab nii nõu kui ka jõuga. Juhansononi sõnade järgi pole nende ülesanne sellises olukorras trahve määrata, vaid aidata.

Küberrünnaku ohvrina CERTiga ühenduse võtmisest on laiemaltki kasu, kuna asutus teeb teadete põhjal avalikke teavitusi ja saab otsustada, millele Eesti interneti turvamisest rohkem tähelepanu pöörata.

Võti peitub juhtimises

Vooremäe selgitas, et ettevõtete puhul on kõige aluseks juhtkond. Kui firma pealikud saavad küberturvalisusest aru ja väärtustavad seda, toimetatakse sel suunal rohkem. «Ei jääda ootama tulekahju, et siis hakata seda kustutama, vaid saab ennetada, et seda ei juhtuks,» märkis ta.

Alustada saab väikestest asjadest. Näiteks mitmetasemeline isikutuvastus, mis on hästi lihtne, ent aitab ära hoida massrünnakud, kuna otsitakse nõrgemaid.

Igal töötajal ei pea olema kogu ligipääsu ega administraatori õigusi. Kui töötaja on ametist lahkunud, tuleks üle vaadata, et

tema konto oleks kustutatud, õigused ära võetud.

Ettevõttel võiks olla andmete taastamise plaan. Varundatud andmetest samas serveris pole kasu, kui see on krüpteeritud. See peaks olema lahti ühendatud põhisüsteemist.

«Ründajad teavad, et varundamine on esimene varuplaan taastamiseks, ja nad otsivad seda. Enne nad isegi ei krüpteeri, kui on tuvatanud, kas on varundus küljes,» rääkis Juhanson. Varukoopiad andmetest tasuks teha mitmesse kohta ning testida aeg-ajalt, kas kõik ikka toimib.

Ettevõtetal tuleks läbi mõelda, kes on nende IT-teenuse pakkujad. Omavahel tuleks küberturvalisuse ohtudest rääkida, sest sellest pole kasu, kui üks pooltest on korralik ja teine mitte. Juhanson soovib lepingusse sisse kirjutada, milliseid turvatingimusi peab teenust pakku- des tagama.

Suurim Eesti ettevõttele esitatud lunarahanoõue on olnud **2 000 000** eurot.

RIA analüüsi- ja ennetusosakonna analüütik Kaisa Vooremäe ja intsidentide käsitsemise osakonna infoturbe ekspert Joosep Sander Juhanson.

Kui hoitatakse, tuleb parandada

CERT saadab veebipoodidele teavitusi, et nende süsteemis esineb haavatavaid kohti, mida peaks parandama. Eesti domeeni kontrollitakse enamasti pärast seda, kui CERTini on jõudnud info mõnest uuest kitsaskohast.

Näiteks langes mullu oktoobris teavituse saanud veebipood tänavu mais rünnaku ohvriks. Tegu oli tehnoloogia- tootja veebipoega. «Kui me teavitame, siis tasub seda tõsiselt võtta,» lausus Vooremäe.

Samuti teeb CERT järelkontrolli. Näiteks möödunud sügisel teavitati 300 veebipoodi, kuid kevadel polnud umbes 100 neist turvaparandusi teinud.

Juhansonini kinnitusele on levi- nuim tagajärg see, et veebileht lisatakse robotvõrku, mille kaudu ka- satakse leheküljed venemeelsete ummistusrünnakutesse. Klientide isiku- ja krediitkaardiandmeid ko- peeritakse harvem.

Rünnakuga võib kaasna seegi, et veebiaadress suunatakse ümber kas petulehele või teise keskkonda ning nii jõuab kliendi raha hoopis mujale.

E-R 8 - 19
L 9 - 17
P 9 - 15

ESPAK

P Ä R N U

Papiniidu 4
+372 444 7154
parnu@espak.ee

KERIS STOVEMAN
13R-LS
4742577002662

386.-

TELLIS VTT-65
PUNANE, SILE
25100000

0.80

TÄISMATT LAEVÄRV CEILING 3

2.7L	15.71 €	20.94 €
4.8L	20.66 €	27.54 €
9.0L	40.79 €	54.38 €
20L	58.44 €	77.92 €

SOODUSHIND TAVAHIND

2.7L	15.71 €	20.94 €
4.8L	20.66 €	27.54 €
9.0L	40.79 €	54.38 €
20L	58.44 €	77.92 €

MATT SEINÄVÄRV WALL 7

PUIDUGRAANUL 6MM
15KG PREMIUM
4744193010021

4.99

PUIDUGRAANUL 8MM
15KG PREMIUM
4744193010014

4.99

UNINAKS 25 KG
SAVI AHJUSEGU
4740396000500

7.77

PÄRNUMAA ETTEVÕTLIKE AASTAGALA

BRACKMANNI

P Ä R A N D

Laupäev, 13. aprill 2024 PÄRNU KONTSERDIMAJAS

Juhtimise Meistriklassi laureaatide väljakuulutamise, kontsertetendus, pidusöök, tantsuõhtu

Piletid ja lisainfo
www.pevk.ee

2024

JUHTIMISE MEISTRIKLASS

19. sajandi lõpul, Vene tsaaririigi Liivimaa kubermangu kõige põhjapoolsemas suikavas sadamalinnakeses Pärnus, teenib mees nimega Oskar Aleksander Brackmann oma kogukonda.

Aastasadu Pärnut toitnud sadamategevus on jäänud jalgu tehnika ja teaduse arengule. Vaid mõningaid aastakümneid tagasi isegi Tallinna kaubakäibelt ületanud sadam on ootamatult väike ja madal, uute ning suurte kaubalaevade trajektoorist kõrvale jääv nigel maabumiskoht. Rongiühendus Riia ja Tartu vahel on olematuks lõiganud ka maitsi kaupade ning inimeste Pärnuse jõudmise. Oht jääda tähtsusetuks hääbuvaks väikesadamalinnakeseks on enam kui tõenäoline...

Kuid, nagu sageli ajalooliselt murrangulisel hetkel juhtub, esile astub karismaatiline liider – Oskar Aleksander Brackmann, kes murrab Pärnu välja tolleaegsest «Kahanemisega Kohanemise» allakäiguspiraalidest.

Enamusele meist on Brackmann teada kui Pärnu kuurorti alusepanija, kuid sellega tema fenomen kaugeltki ei piirdunud. Andes endale selgelt aru Pärnut varitsevatest ohtudest, kulub tal vaid kümnekond aastat raudteeühenduse loomiseks Valga ja Pärnu vahel. Siinkohal, rääkides ikka kogukonna teenimisest, võiks ju kergemat sorti ironiaga küsida: Mis on kõige selle mõte?

Vaevalt, et Brackmann Pärnu linna-peana, Vene riigiduumaa saadikuna ja Liivimaa linnade liidu esindajana kõike seda ja palju muudki pelgalt oma isikliku ego rahuldamiseks ja teistele tõestamiseks korraldas...

Brackmanni eestvõttel loodu avardas Pärnu linna, tema kodanike ja siinsete ettevõtjate võimalusi.

Tahame ka ju tänapäeval pigem mõelda, et tegemist oli suure visionääri ja järjekindla ja oskusliku juhi ning elluviijaga. Tõetera võib peituda nii siin kui seal, aga tõenäoliselt mõlemas.

Olulisim on, et ükskõik, mis Brackmanni tegudele kannustas, kogukonnale see tehtu igal juhul sobis.

Brackmanni eestvõttel loodu avardas Pärnu linna, tema kodanike ning siinsete ettevõtjate võimalusi oluliselt ja suurendas nende heaolu. Edukusest oma kogukonna teenimisel annab tunnistust see, et Venemaal sündinud baltisakslasest Pärnu nõ üliku Oskar Aleksander Brackmanni ärasaatmisele igavikuteele aastakümneid hiljem tuleb kohale tuhandeid leinavaid peaausjalikult Eesti soost linlasi.

Paljust juhtimisõpikutest loeme, kui oluline on omada maailmast, oma eesmärkidest ning ülesannetest suurt pilti – näha pisiastjadest kaugemale ja

hoiduda neisse uppumast. Ilmselgelt pole see ainult õpikutarkus. Usun, et meie eludes eksisteerib piisavalt olukordi, kus tuhanded probleemikesed ja pisiastjad halastamatult sind tükka haaval ribadeks rebivad ning müllasse kisuvad. Sestap on alati hea, kui kusa-gil on keegi või miski teenäitajaks, aidates segases olukorras selgust luua.

Legendaarne linnajuht Oskar Aleksander Brackmann tugines, lisaks oma enese vaistule, ka headele ning õigetele inimestele – oma meeskonnale.

Juhtidel eeldatakse ju sageli, et (probleemide)soost tuleb neil end ise münchhausenlikult juukseid pidi välja sikutada. Tegelikult, loodetavasti, on juhil meeskond, kellele toetuda ka keerulistes olukordades ning kellega koos teha suuri tegusid. Mida rahulolevam ja toetatum ning märgatum on sinu (juhi) kogukond, seda suurem tõenäosus on kogukonnal, mille ühe liikmena Sa parasjagu juhi rolli kannad, jõuda suure eesmärgini. Sõnastan siinkohal teadlikult ümber meil üsna levinud mõttemudeli, kus juht kannab justkui ainukesena suurt eesmärki ja vastutust nii heas kui halvas. Ilmselt saab meiegi, st Pärnumaa Ettevõtete Koda, teoks saanud plaani – Pärnumaa parimate valdkonnajuhtide tunnustamist – Juhtimise Meistriklassi – ja Pärnumaa ettevõtlike aastagala Brackmanni Pärändi ellukutsumist nimetada kogukonna teenimiseks. Kindlasti aitab see meil üheskoos

Pärnu legendaarne linnajuht tugines, lisaks omaenese vaistule, ka headele ning õigetele inimestele – oma meeskonnale.

edasi liikuda ja jõuda lähemale ehk sinisilmsenagi näiva unistuse – parem, tugevam, ning konkurentsivõimelisem Pärnumaa – täitumisele.

On ülioluline märgata, tunnustada ja toetada juhte ja nende meeskonna liikmeid, kes igapäevaselt kõige parimal võimalikul moel teenivad oma kogukonda ning aitavad selle liikmetel õnnestuda, edu saavutada, nii igaühel eraldi kui kõigil koos.

Juhtimise Meistriklass 2024 kandidaatide esitamine on alanud!

Kutsume Pärnumaa ettevõteteid, sõltumata suuruselt ning omandivormist, nii Pärnumaa Ettevõtete Kojast kui ka sellest väljastpoolt, esitama oma parimaid juhte viies valdkonnas – tegev-, finants-, personali-, ning müügi- või turunduse-, teenuse- või tootmise juhtimises – Juhtimise Meistriklassi kandidaatideks.

Juhtimise Meistriklass 2024 kandidaatide esitamine on alanud!

Meeskonnad – on aeg märgata ning tunnustada oma juhte! Juhid – on aeg märgata ja teistele eeskujuks esile tõsta võimekaid juhte oma meeskonnas! Juhtimise Meistriklassi viis laureaati saavad välja hüütud Pärnumaa ettevõtlike kevadgalal Brackmanni Päränd 2024.

Andres Sooniste,
Pärnumaa Ettevõtete Koda,
Brackmanni Pärändi korraldusmeeskond.

JUHTIMISE MEISTRIKLASS 2024

Pärnumaa parimad valdkonnajuhid kategooriates:

Tegevjuhtimine
Finantsjuhtimine
Personalijuhtimine
Müügi- või turunduse juhtimine
Teenuse- või tootmise juhtimine

Kandidaatide esitamine

23. november 2023 – 24. veebruar 2024

www.pevk.ee

Suurtoetaja:

 SALVA

Pärnumaa
Ettevõtete
Koda

SÕLTUMATUS JA KINDEL SELJATAGUNE AITAVAD KRIISIDEST EDUKALT LÄBI LIUELDA

ANNIKA AUVÄÄRT

Seda lugu tehes sai kiiresti selgeks, et ettevõtjaid, kes julgevad praegusel ajal tunnustada, et neil läheb hästi, tuleb tikutulega otsida. Majandussurutis jagab hoope kõigile. Siiski olid nõus oma edu saladustest rääkima Pärnu kaugküttekliente soojusenergiaga varustava Gren Eesti ja peamiselt kasvuturvast tootva pika ajalooga Tootsi Turba esindajad.

Aktsiaselts Gren Eesti on olenevate hinna- ja tarnekrisisidest püsinud majandusnäitajate poolest küllaltki stabiilsel pinnasel. «Tegeleme sellise alaga, et olgu kriis või mitte, sooja kodu tahetakse ikka,» põhjendas ettevõtte Eesti juht Margo Külaots. Samal ajal toonitas Külaots, et kaugküte on reguleeritud äri. See tähendab, et ei ole võimalik ühel aastal teenida ülisuurt kasumit, teisel olla kahjumis – tiksutakse püsivalt lubatud kasumi piiril.

Külaotsa sõnusti on Pärnu kaugküttes panustatud suuresti kohalikele kütustele ja taastuvenergiale. Nii avaldas möödunud aasta hüppeline gaasi hinna tõus ettevõttele positiivset mõju: huvi kaugküttega liitumise vastu kasvas. Eelmisel aastal saadi juurde 44 klienti. Tänavu jääb liitujate arv eelmise aasta omale alla. Siin mängivad Külaotsa arvates rolli kallinenud kaugküte ja tõsi-

AS Gren Eesti juht Margo Külaots leiab, et Pärnus on kaugküte puhul tehtud pikas perspektiivis õigeid otsuseid, mis on end ära tasunud. Margus Ansu

” Kui meil on 95 protsenti kütustest kohaliku päritolu, oleme sellise asja suhtes kaitstud.

MARGO KÜLAOTS
AS Gren Eesti juht

asi, et enam ei ehitata nii hoogsalt uusi hooneid.

«Tänavugi on palju kõikumist, veel 5. oktoobril oli gaasi börsihind 36 eurot megavatt-tunnist, 7. oktoobril ründas Hamas liisraeli ja järgmisel päeval tõusis gaasi hind peaaegu 50 protsenti,» tõi Külaots näite. «Kui meil on 95 protsenti kütustest kohaliku päritolu, oleme sellise asja suhtes kaitstud.»

Põhiline edu võti ongi Külaotsa sõnusti sõltumatus importkütustest. «Pärnus on kaugküttes pikas perspektiivis tehtud õigeid otsuseid,» märkis ta. Lisades, et Suur-Jõe tänava katlamajas hakati puidu ja turba põletamise teel soojust tootma juba 1990ndatel.

Šveitsi investeerimisfirmale kuuluv Gren teeb investeringud samuti edust ja sõltumatusest lähtudes. Praegu suunab tulevikuplaane teadmine, et inimesed tahavad elada puhtamas keskkonnas ja süsihappegaasi heidete maks aina tõuseb. Seega soovib Gren Külaotsa väitel tekitada võimalikult vähe süsihappegaasi. Praegu käib näiteks Suur-Jõe tänava katlamaja renoveerimine, mille tulemusel peaks see muutuma energia- ja loodussäästlikumaks.

Investeeri iseendasse

Õpi töö kõrvalt ülikoolis!

Pärnu kolledži õppekavad

RAKENDUS- JA BAKALAUREUSEÕPE

- Ettevõtlus ja projektijuhtimine «
- Turismi- ja hotelliettevõtlus «
- Sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korraldus «
- Disainmõtlemine ja digiturundus «

MAGISTRIÕPE

- Persoonibrändipõhine ettevõtlus «
- Inimesekeskne sotsiaalne innovatsioon «
- Teenuste disain ja juhtimine «
- Heaolu- ja spaateenuste disain «
- ja juhtimine (inglise keeles)

Tutvu õppekavadega:
www.parnu.ut.ee

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž

1632

Turbatootmine on haru, mida maailmas toimuv on kahtlemata mõjutanud, kuid rivist välja löönud veel ei ole. AS Tootsi Turvas kuulub Soome Neova Grupile. Kontserni rüpes olemine on Tootsi Turba juhatuse liikme Urmas Reintami jutu järgi firma trump. Sealt tuleb palju toetust. Rääkides hinnatõusudest ja kavandatavatest maksudest, kordab Reintam: «Meie oleme suur ettevõtte ja mänguruumi on rohkem, me saame hakkama.» Majandustulemustes pole samuti suurt kukkumist näha.

Siiski on sõda Ukrainas pannud Tootsi Turbalegi korraliku põnts. Kui sõda algas, oli parasjagu käivitamisel suur koostööprojekt Valgevenes. «Kui see sõda hakkas ja kuulsin, et Valgevene on sinna haaratud, oli tühi tunne: mitme aasta töö läks vett vedama,» avaldas Reintam. Peale selle kasutati rabadesse teede ehitamiseks Valgevenest pärit betoonplaate. Nüüd ostetakse need mujalt ja kaks korda kallimalt. «Aga midagi ei ole teha, kohaneme uute oludega, kasv ei ole enam nii suur,» märkis Reintam.

Hinnatõusu puhul tõi Reintam esile, et traktoristide palgad hakkavad Eestis Rootsiga tasemele jõudma. Koroonapandemia, mis paljudele ettevõttele laastavalt mõjus, kasvatas turbatootmises nõudlust. Kasvas hobiaednike arv ja turbasegude müük.

Tootsi Turba toodangust umbes 94 protsenti moodustab kasvuturvas, väiksem osa läheb kütteks. Turbatööstuski on haru, kus tuleb pingsalt mõelda looduse hoidmise peale: kasvuhoonegaasid ja elutuks kaevandatud maa-alad. Riik pole turbatootmise vähendamise nimel veel suuri samme astunud, kuid sellest räägitakse. Reintam tunnistab, et põlevkivi tootmise piirangud hirmutavad. «Vahepeal oli küll hirm tekkivat lahti teha, mõtlesid, et mis sealt nüüd tuleb ... raadamistasu, keskkonnatasu, maamaksud,» ütles Reintam.

” Kui see sõda hakkas ja kuulsin, et Valgevene on sinna haaratud, oli tühi tunne: mitme aasta töö läks vett vedama.

URMAS REINTAM
AS Tootsi Turba
juhatuse liige

Turbatootmise algus Tootsis jääb sajanditagesse aega. Pildil vasakult AS Tootsi Turba juhatuse liige Urmas Reintam, tootmisjuht Leo Raud ja keskkonna- ja tööohutuse juht Evelin Krekker.

Mailis Ollino

TERENDAVAD RASKED AJAD

Eesti kaubandus-tööstuskoja Pärnu esinduse juhataja Toomas Kuuda tõdes, et löögi all on kogu tööstus ja eksport. «Praeguses ettevõtluskeskkonnas edukaid leida on raske,» märkis ta. «Poes käies tundub mulle, et rahval on raha palju. Kuid andmed näitavad nüüd, et ka jaekaubandus on kukkunud.»

Tulevikku vaatab Kuuda pessimistlikult. Ta ei näe, et ettevõtjatele lähitulevikus tingimused paraneksid. «Eesti on juba kallis maa nii palgade kui sisendhinda poolest ja konkureerida maailmas on ülikeeruline,» ütles ta. Kriitiline on Kuuda plaanitavate maksutõusude suhtes. «Üldiselt raskel ajal makse ei tõsteta,» väitis kaubandus-tööstuskoja Pärnu esinduse juhataja. Lisades, et tootmisettevõtetel lõi juba elektri hinna tõus jalgealuse köikuma, asjakohane oluks firma-sid riiklikult toetada.

Eesti kaubandus-tööstuskoja Pärnu juht Toomas Kuuda.

BMW Service

**VÕTA VABALT,
MEIE HOOLIME!**

**EUROSTAUTO - NÜÜD AMETLIK BMW SERVICE KA TALLINNA ESINDUSES.
KÕIKIDELE BMW SÕIDUKITELE AASTA LÕPUNI HOOLDUS- JA REMONDITÖÖD -50%.
BMW ORIGINALVARUOSAD -25%.**

PÄRNUMAA ETTEVÕTETE TIPP

MAKSUMAKSJATE

TIPP-50

1.	OÜ Scanfil	3 516 625
2.	OÜ Anguilla	2 828 492
3.	AS Ruukki Products	2 526 137

4.	AS Wendre	2 274 320	21.	AS Estonia Spa Hotels	761 120	38.	OÜ Ready Player Me	541 461
5.	AS Rapala Eesti	2 103 162	22.	OÜ Halinga	755 935	39.	OÜ Tervise Paradiis	535 384
6.	OÜ SW Energia	1 614 958	23.	AS Baltic Pack Est	754 276	40.	OÜ Makro Trade Baltic	532 333
7.	OÜ Horeca Service	1 476 753	24.	OÜ Ursus	745 445	41.	OÜ Raja KT	510 134
8.	OÜ Karo Mets	1 336 864	25.	AS KaroTrans	716 069	42.	AS Gren Eesti	485 039
9.	OÜ AQ Lasertool	1 313 895	26.	OÜ Flexoil	694 724	43.	AS Ecobirch	481 928
10.	AS Reideni Plaat	1 229 859	27.	OÜ PikkLai Nurk	694 710	44.	OÜ Lumbar	477 891
11.	OÜ Moller Auto Pärnu	1 227 862	28.	AS Tootsi Turvas	691 074	45.	OÜ Paikre	471 724
12.	OÜ Metsagrupp	1 142 657	29.	OÜ Promenaadi Kodud	687 315	46.	AS LSAB Väandra	457 188
13.	OÜ NOTE Pärnu	1 141 001	30.	OÜ Pärnu Perearstid	667 852	47.	OÜ AQ Components Kodara	455 762
14.	OÜ TH Hake	970 638	31.	OÜ Import Auto	653 893	48.	OÜ Casemet	441 443
15.	OÜ Kekkilä-BVB Eesti	897 996	32.	AS Sanatoorium Tervis	647 676	49.	OÜ Rivest	426 398
16.	AS Metsä Wood Eesti	897 272	33.	OÜ Catwees	643 732	50.	OÜ Akvedukt	416 176
17.	OÜ Jatiina	848 270	34.	AS Veikand	614 114			
18.	OÜ MS Balti Trafo	826 603	35.	AS Pärnu Sadam	593 096			
19.	AS Pärnu Vesi	812 261	36.	Väandra Tarbijate Ühistu	581 102			
20.	OÜ Henkel Balti Operations	772 588	37.	AS Kanpol	558 247			

Andmed: Creditinfo, 2023. aasta I ja II kvartalis riiklikult tasutud maksud

KASUMI TIPP-50

1.	OÜ Metsagrupp	19 888 822
2.	AS Gren Eesti	7 988 000
3.	AS Ecobirch	6 624 006

4.	OÜ Tori Timber	6 160 487	21.	OÜ Luigepesa	1 671 822	38.	AS Preab	1 032 744
5.	OÜ Karo Mets	5 599 405	22.	OÜ Halinga	1 592 429	39.	AS Rapala Eesti	1 025 486
6.	AS Ruukki Products	5 562 000	23.	OÜ Kanely Haldus	1 579 216	40.	OÜ Lumbar	1 019 939
7.	AS Papiniidu Projekt	4 263 210	24.	OÜ TAUR Varahaldus	1 577 674	41.	OÜ Univertrans	925 345
8.	OÜ Port Artur Grupp	4 113 920	25.	OÜ Tori Sawmill	1 536 028	42.	OÜ Reldor	892 343
9.	AS Metsä Wood Eesti	3 815 054	26.	AS Reiden	1 488 652	43.	OÜ Benders Baltic Nord	889 302
10.	OÜ Mudaravila Investeeringud	3 421 673	27.	OÜ AMCO	1 472 788	44.	OÜ MS Balti Trafo	871 268
11.	OÜ NOTE Pärnu	3 381 934	28.	OÜ Finn-Rotor Estonia	1 361 474	45.	OÜ Raja KT	823 690
12.	AS Tootsi Turvas	3 238 880	29.	OÜ Tervise Paradiis	1 311 614	46.	OÜ BuckMine	822 711
13.	OÜ Scanfil	3 076 281	30.	AS Pärnu KEK	1 295 031	47.	OÜ Pärnu Perearstid	803 769
14.	OÜ Baltic Retail Properties Estonia	2 990 878	31.	OÜ Rivest	1 201 810	48.	OÜ Beff Jezos	783 971
15.	AS Pärnu Sadam	2 922 801	32.	OÜ Skovex	1 174 928	49.	OÜ Port Artur Max	772 119
16.	AS Reideni Plaat	2 667 705	33.	OÜ Balti Puurkaev	1 173 658	50.	OÜ Gabriel Scientific	765 836
17.	OÜ AQ Lasertool	2 450 000	34.	OÜ OpenNode	1 164 622			
18.	OÜ Triple Invest	2 361 695	35.	OÜ Jürmets	1 106 370			
19.	OÜ Juhelk	1 980 751	36.	AS SA.MET	1 080 520			
20.	AS Sanatoorium Tervis	1 821 288	37.	AS Estonia Spa Hotels	1 052 537			

Andmed: Creditinfo, puhaskasum 2022. aastal

SUUREMATE TÖÖANDJATE

TIPP-50

1.	OÜ Scanfil	603
2.	AS Wendre	395
3.	OÜ Darbsunmaja	384

4.	AS Rapala Eesti	374	21.	OÜ Pärnu Spa Hotell	98	38.	OÜ Oshino Electronics Estonia	68
5.	OÜ NOTE Pärnu	250	22.	OÜ Paged Eesti	97	39.	OÜ Nordic Fibreboard Ltd	68
6.	AS Estonia Spa Hotels	225	23.	AS Ecobirch	97	40.	AS Jiffy Products Estonia	68
7.	OÜ AQ Lasertool	223	24.	OÜ Hotell Wesset	92	41.	AS Kanpol	65
8.	AS Sanatoorium Tervis	209	25.	OÜ Henkel Balti Operations	92	42.	OÜ Finest Rannahotell	64
9.	AS Metsä Wood Eesti	183	26.	OÜ Hansaworker	87	43.	AS Väandra	63
10.	AS Ruukki Products	170	27.	OÜ Trimtex Baltic	87	44.	OÜ Casemet	60
11.	OÜ MS Balti Trafo	165	28.	OÜ Kingexport	87	45.	OÜ SW Energia	57
12.	OÜ Tervise Paradiis	162	29.	OÜ Pomarfin	85	46.	AS Pärnu Vesi	57
13.	OÜ Milectria Est	140	30.	OÜ Halinga	77	47.	OÜ Ammende Hotell	56
14.	OÜ Supeluse Hotell	136	31.	Pärnu Majandusühistu	74	48.	OÜ Catwees	56
15.	Väandra Tarbijate Ühistu	122	32.	OÜ Roverta	74	49.	AS Preab	55
16.	AS Matek	116	33.	OÜ Klau Cafe	73	50.	OÜ Väandra MP	55
17.	AS Taastusravikeskus Viiking	115	34.	AS Jupiter Plus	72			
18.	OÜ Horeca Service	105	35.	AS Japs	71			
19.	OÜ AQ Components Kodara	103	36.	AS Gren Eesti	70			
20.	AS Wasa	98	37.	OÜ Paikre	69			

Andmed: Creditinfo, 2023. aasta II kvartali seis

KÄIBE

TIPP-50

1.	OÜ Scanfil	105 421 596
2.	AS Ruukki Products	82 585 000
3.	AS Wendre	62 558 634

4.	OÜ Tori Timber	59 105 169	21.	OÜ Kekkila-BVB Eesti	16 600 199	38.	OÜ Metsagrupp	9 758 365
5.	OÜ NOTE Pärnu	57 696 493	22.	AS JP Foods	15 548 308	39.	Eesti Kalapüügiühistu	9 730 281
6.	OÜ AQ Lasertool	56 578 000	23.	OÜ Flexoil	15 184 987	40.	AS SA.MET	9 362 774
7.	AS Metsä Wood Eesti	52 886 205	24.	OÜ Catwees	13 369 784	41.	AS Estonia Spa Hotels	9 357 474
8.	AS Ecobirch	40 654 034	25.	OÜ Roverta	13 123 034	42.	OÜ Raja KT	9 335 936
9.	OÜ Karo Mets	36 269 400	26.	OÜ Import Auto	13 116 598	43.	OÜ Boardic Eesti	9 260 026
10.	AS Gren Eesti	35 880 000	27.	AS Kanpol	12 661 878	44.	OÜ Finn-Rotor Estonia	9 123 174
11.	AS Matek	32 288 831	28.	OÜ Biolan Baltic	11 910 802	45.	OÜ Oshino Electronics Estonia	8 965 010
12.	OÜ Billerud Estonia	28 477 948	29.	OÜ Tori Sawmill	11 703 470	46.	AS Jupiter Plus	8 922 747
13.	OÜ Horeca Service	26 584 045	30.	OÜ MS Balti Trafo	11 591 627	47.	OÜ Trimtex Baltic	7 804 431
14.	AS Rapala Eesti	23 976 248	31.	OÜ Univertrans	11 296 481	48.	OÜ Ursus	7 625 139
15.	AS Tootsi Turvas	22 202 912	32.	OÜ Milectria Est	11 273 207	49.	OÜ Jatiina	7 556 481
16.	OÜ Paged Eesti	21 931 911	33.	OÜ Lumbar	11 153 643	50.	OÜ Makro Trade Baltic	7 526 523
17.	Väandra Tarbijate Ühistu	21 007 395	34.	OÜ Nordic Fibreboard Ltd	11 035 000			
18.	OÜ Moller Auto Pärnu	19 335 509	35.	AS Pärnu Sadam	10 301 606			
19.	AS Reideni Plaat	19 134 595	36.	OÜ Halinga	9 896 162			
20.	Eestimaa Piimatootjate Ühistu	17 951 754	37.	AS Baltic Pack Est	9 822 568			

Andmed: Creditinfo, 2022. aasta müügitulu

AASTA TOOTE HÄÄLETUSEL PUGES PÄIKE INIMESTE SÜDAMESSE

SIIRI ERALA

Pärnumaa aasta toote konkursil pääses žürii otsusega viimasesse vooru ehk rahvahääletusele neli toodet. Need kõik on valminud meie maakonna väga väikestes firmades, mõni isegi ideest lõpptooteni ühe inimese kätetöö. Kõiki finaliste iseloomustas suuremgi idee – soov teha maailmale head, tuua positiivseid muutusi oma toote kasutajate ellu. Oktoobri alguses kümme päeva kestnud veebihääletusel läks üle kolmandiku häälest Pärnu firma Sunlight Energy uuen-
duslikule päikesepaneelidega katuselahendusele.

VÕITJA

Viis aastat päikesepaneelide paigaldanud Kervin Keerd arvab, et taastuvat energiat tootvad plaadid peavad katusel ka ilusad välja nägema. Teada-tuntud lahendus, kus paneelid paigaldatakse kinnitustega kümme sentimeetrit katusekattest kõrgemale, on Keerdi silma riivanud. «Päikese-paneel kui võõrkeha maja juures,» võtab ta mulje kokku. Oma töös on Keerd kokku puutunud teistsuguste paigaldusviisidega. Saab ka nii, et tulemus on ilus sile ja paneelid sobituvad valatult nii katuse kui majaga. Et seda võimalust pärnaka-telegi pakkuda ja lahendus oleks paindlikum – sobiks igat mõõtu katuse-tele – võttis mees vihiku ja pliatsi ja asus joonistama.

«Mõttest lahenduseni läks üle kahe aasta kindlasti. Mul on suur ruuduline vihik, mis on igasuguseid variante täis joonistatud. Siis tuln kontorisse ja joonistasin kolleeg Laurile õhku need detailid ja Laur pani need arvutisse,» meenutab Keerd leiutamistsprotsessi.

Digitaaalse kuju saanud joonistest sündisid ühes siinses ettevõttes eritellimusele plekkdetailid. Edasi tulid katseobjektid: kahe kõrvalhoone katused. Alles seejärel jõuti esimese suurobjekti- ni: eramu poole katust sai tehtud uudsel moel.

«Katus sai valmis septembri lõpus, nüüd hakkame tegema eri teste, mida on vaja,» pajatab Keerd, kui temaga oktoobri alguses kohtun. Siis avaldas ta lootust, et paari kuu pärast on nad valmis oma toodet klientidelegi pakkuma. Huvilisi leidis juba septembris.

Kui Keerdiga tarkusekuul juttu puhusime polnud uudsel lahendusel hindagi. Ometi oli ta kindel, et neile, kel katusevahetus plaanis ja kes tahaksid päikesepaneelide, tuleb tema välja mõeldud lahendus soodsam. «Kui on valik, kas panna kõigepealt plekk-katus ja siis päikesepaneelid või panna meie kinnituste abil päikesepaneelidest katus,

tuleb meie lahendus odavam. See on sisuliselt kaks ühes. Katuse ühe poole pleki ja paigalduse pealt hoiab kokku,» põhjendab leiutise autor.

Keerd arvab, et Sunlight Energy võib edaspidi pakkuda kliendile kogu katuselahendust, kuid ei välista sedagi, et pakkujate ring laieneb. «Me ei tahaks seda toodet ainult endale hoida,» mainib ta. Arenguvõimalusi jagub päikesepaneelide valikuski: mõte on hakata Eestisse tooma värvilisi päikese-paneelide. Nii saaks teha katuse näiteks punase pleki ja punaste päikese-paneelidega.

Mõttest lahenduseni läks üle kahe aasta kindlasti. Mul on suur ruuduline vihik, mis on igasuguseid variante täis joonistatud.

KERVIN KEERD,
võidutoote leiutaja

Seni on sel moel valminud kahe kõrvalhoone katus ja pool ühe eramu katusest.

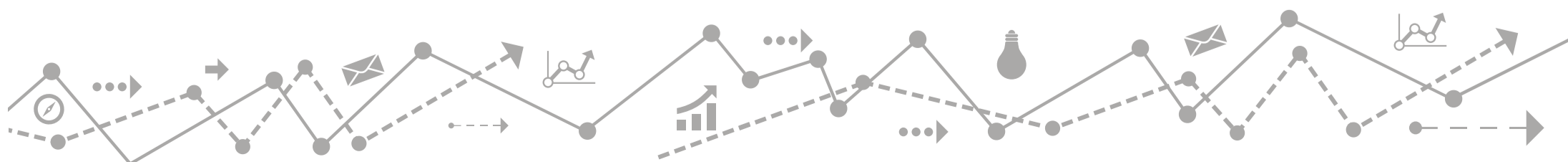
SUNLIGHT ENERGY OÜ

Sunlight Energy loodud uudsete kinnitustetailide abil tehtud päikesepaneelidest katuse joonis.

Kervin Keerd ettevõtte Sunlight Energy.

TEINE KOHT

Merli Varner on loonud ühenaisefirma LÕTK ja õmbleb hooldekodude de-mentsetele ja käitumisraskustega klientidele pükstükke. Niisuguseid, mida neil endal oleks keeruline seljast võtta, aga mis võimaldaksid hooldajatel hõlpsalt kliente pesta, mähkmeid vahetada. Kombinesoon on disainitud nii, et see jätkaks mulje, justkui kannaks inimene tuunikat ja dressipükse, selle selja taga on pikk lukk, mis ulatub kaelusest alla vasaku ja la poolde säärede.

Tõik, et sedasorti toodete järele on vajadus, jõudis Varneri teadvusse seitsme aasta eest, mil ta veel Tallinnas õmblusfirma palgal oli. Soome hooldusasutus otsis oma klientidele just sääraseid rõivaid, nende peamine mure oli, et erivajadustega kliendid kipuvad tavalisi rõivaid seljast võtma ja lõhkuma. Varner tunnustab, et teda pani see probleem toona kulme kergitama. Ometi jäi see mõte pähe ja professionaalne õmblejapilk oleks tahtnud rõivad kenamad teha.

Mõne aja eest jäi Varner tööta ja otsustas luua oma ettevõtte. Sellest ajast on ta läbi käinud mitu Pärnu- ja Tartumaa hooldekodu ja uurinud, kas neil oleks sääraseid tooteid tarvis. Selgub, et vajadus on olemas. Päris kõiki kliente hooldusasutused Varneri toodetesse

Merli Varner firmast LÕTK OÜ õmbleb rõivaid hooldusasutuste klientidele. Urmas Luik

ei rõivasta, küll aga neid, kes on lamajad või meeltesegaduses kipuvad endal rõivaid seljast kiskuma.

Varner teeb lõiked ja õmblustöö ise ja nii saab ta rõivast tellijate soovide järgi kohendada. Seni on ostjatel olnud erisoove varrukaga pikkuse suhtes, aga võib valida ka kangaid ja värve. Kangad ostab Varner kohalikult ettevõttelt Qualitex.

KOLMAS KOHT

Kahelapse ema Elina Järv on juba mõni aasta loonud väikelastele tegelusraamatuid. Järv teeb need otsast lõpuni ise oma kodus ja müüb nii eraisikutele kui lasteadeadele interneti kaudu enda e-poes. Ainus suurketti jõudnud ja trükikojas valminud toode on koos perenõustaja Pirja Kullamaaga tehtud komplekt «Minu tunded». Selle tarvis kogusid naised raha Hooandjaski. Vajalik summa saadi kokku ja toode nägi läinud aastal ilmavalgust.

Järve sõnusti aitab komplekt koolieelikul paremini mõista oma tundeid ja õpetab nii lapsele kui täiskasvanutele, kuidas emotsioonidega toime tulla. Järv tunnustas, et temagi sai komplekti tegemise käigus tänu pereterapeutidest kaasautorile palju teadmisi juurde.

Elina Järv näitab koos pojaga komplekti «Minu tunded».

NELJAS KOHT

Õmbleja Kaja Rehe eelmise aasta lõpus töötukassa toetuse abiga loodud ettevõtte Kalete OÜ jõudis konkursile naha käepidemete kolleksiooniga.

See sai alguse mõttest, mis tekkis, kui naine kuulis, et Eesti mööblitööstused on hädas tootmisjääkidega. Sari koosneb 18 eri disainiga või ise värvi käepidemest, mille väljatöötamiseks kulus Rehel kuid.

Käepidemedel on standardkinnitused, seega saab nendega anda olemasolevale mööblile uue ilme. Rehe tahaks koostööd teha ka tellimusmööbli valmistajatega, praegu on ta müünud vaid oma veebipoe kaudu eraisikutele.

Nahkkäepidemedel on võimalik kulumise korral detaile välja vahetada. Mõnel käepidemel on mitu paigaldusviisi ning nii saab neid lahti võttes ja uuel moel kinnitades mööblile taas uudse välimusega detaile.

Rehe märgib, et on oma toodete puhul mõelnud asjade eluringile: nahk on biolagunev, metall igavesti kasutatav, mõne toote puitosad lagunevad samuti looduses.

Kaja Rehe firmast Kalete.

PÄRNUMAA AASTA TOOTE KONKURSI VEEBIHÄÄLETUSE TULEMUSED

548 häält
(36,05%)

Sunlight Energy päikesepaneelidega katus

442 häält
(29,08%)

LÕTKu kombinesoon hooldusasutuste klientidele

357 häält
(23,49%)

Komplekt "Minu tunded" Elina Järve tegelusraamatute sarjast

172 häält
(11,38%)

Kalete nahkkäepidemete kolleksioon

Hääletusel osaleti Pärnu Postimehe veebilehel pärnu.postimees.ee 5.–15 oktoobrini 1519 korda.

Pärnumaa Kutsehariduskeskus kui rahvusvaheline partner

SISUTURUNDUS

 PÄRNUMAA KUTSEHARIDUSKESKUS

Pärnumaa Kutsehariduskeskus (PKHK) on 2032. aastaks seadnud muuhulgas sihiks olla rahvusvaheliselt tuntud organisatsioon, mille edu põhineb avatusel, koostööl, ettevõtlikkusel ning mobiilsusel. Juba täna võime öelda, et oleme selles suunas teinud suuri edusamme – 2022/2023. õppeaastal pakkusime Erasmus+ programmi kaudu õpirändekogemust 222 haridustöötajale, õpilasele ning vilistilasele, mis on läbi aegade rekordarv.

Lisaks õpirändetele osalesid meie õpilased ja töötajad erinevates koostööprojektides ning rahvusvahelistel üritustel, kuhu kaasati omakorda 66 inimest. Kokku käisid meie haridustöötajad, õpilased ja vilistlased 17 erinevas Euroopa riigis. Populaarsemad sihtriigid olid Hispaania, Küpros, Itaalia ja Soome.

Foto: Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuur

2022/2023. õppeaastal saatsime Erasmus+ raames esimest korda õpilasi ka rahvusvahelistele kutsevõistlustele – veebruaris Hollandisse ning märtsis Riiga. Meie õpilased ja kutseõpetajad said hindamatu kogemuse, mille tulemusel arendati nii erialaseid oskusi kui ka kultuurilist silmaringi ja laiendati ka rahvusvahelist suhtlusvõrgustikku.

Lisaks õpirändetele viidi Erasmus+ rahvusvaheliste koostööprojektide raames läbi õppekeskkonna, õppekavade ning -materjalide arendustööd. Seda niivõrd edukalt, et Pärnumaa Kutsehariduskeskuse projekt «Curriculum Material Development in Vocational Education Through 3D Printing» sai Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuuri kutsehariduse Kuldõuna tunnustuse. Projekti eesmärk oli suurendada teadlikkust 3D-printimise valdkonnast, laiendada teadmisi ja täiendada kutseõpetajate oskusi ja pädevusi, võimaldamaks neil välja töötada uuenduslikke õppematerjale, mis toetavad õpilaste vajadusi nii kohalikul kui ka rahvusvahelisel tööturul konkurentsivõimeliseks saamiseks. Lisaks agentuuripoolsele tunnustusele saavutas projekt Euroopa Komisjoni Euroopa innovaatilise õpetamise auhinna (EITA). Projektijuhitideks olid PKHK kutseõpetaja Priit Auväärt ja endine projektide koordinaator Anu Kukkk.

Muuhulgas oli 2022/2023. õppeaastal projektide fookus ka roheoskustel ja nende arendamisel kutsekoolides. Selles valdkonnas on meil käsil kaks projekti: GreenPRO ja Eco-Tag. Veebruaris 2024 lõppeva projekti GreenPRO käigus saavad õpilased oma roheideede väljatöötamisel teha koostööd Läti ja Itaalia õpilastega, Eco-Tag keskendub keskkonnaprobleemidega seotud väljakutsetele toiduainesektoris.

Lisaks rahvusvahelistele Erasmus+ projektidele jätkus arendustegevus ka Euroopa Sotsiaalfondi ja Eesti riigi toel. Koos Erasmus+ projektidega oli 2022/2023. õppeaastal meil käsil 19 projekti, mis paralleelselt Euroopa Liidu 2014–2020 rakendusperioodi lõppemisega peagi ka läbi saavad.

2023. aasta suvel lõppes üheksa projekti, kuid augustis 2023 saime EL Sotsiaalfondist rahastuse veel kolmele taotlusele, mille raames 31. detsembriks 2023 soetatakse erinevaid õppetstarbelisi simulaatoreid, nagu tuulegeneraatori õppesimulaator, elektri- ja hübriidauto simulaator ning hüdraulika ja elektrohüdraulika õppesimulaatorid koos joonestamistarkvaraga. Lisarahastuse saime ka Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra finantsmehhanismide programmist kutsevaliku õppe jätkamiseks noortele, kes vajavad oma edasise õpitee ja karjäärivalikute kujundamisel rohkem tuge ja ettevalmistust.

Projektides osalemine ei tähenda õpilastele ja haridustöötajatele ainult isiklikku või institutsionaalset kasu, vaid aitab kaasa ka laiemale ühiskondlikule mõjule, edendades rahvusvahelist mõistmist, koostööd ja jagatud teadmisi. Rahvusvaheline koostöö ja kasutatavate praktikate omavaheline vahetamine aitab meil õppetööd ühtlustada Euroopa haridusruumiga, et anda oma õppijatele tööturul konkureerimiseks parim võimalik ettevalmistus.

Meie käsil olevate, kuid ka lõppenud projektidega saab tutvuda Pärnumaa Kutsehariduskeskuse kodulehel.

Kaubanduskoja mitu väärtuspakkumist

EESTI
KAUBANDUS-
TÖÖSTUSKODA

Toomas Kuuda
Kaubanduskoja Pärnu esinduse
juhataja

Paljud ettevõtjad küsivad, et milleks astuda Eesti Kaubandus-Tööstuskoja liikmeks ja mida ma selle eest saan? Vastuseks võiks üles lugeda kõik lehekülje all kirjas olevad kaubanduskoja tegevused ja pakutavad teenused. Kõige selle varju võib jääda asjaolu, et kaubanduskoda on oma liikmetele väärtusi pakkuv ja teenuseid osutav organisatsioon nii rahvusvahelisel, siseriiklikul kui ka kohalikul tasemel.

Kaubandus-tööstuskodad on rahvusvahelised kaubamärgid, mis tegutsevad pea kõikides riikides üle maailma. Nende üldine eesmärk on majandustegevust ja ettevõtlust soosiva poliitika kujundamine suhetes poliitiliste ja valitsusorganisatsioonidega. Kõik kodad, sh Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, tegelevad rahvusvahelise kaubanduse arendamise ja oma riigi ettevõtete aitamisega välisriikidele. Koja kaudu on võimalik leida äripartnereid välisriikides, osaledes vabariigi presidenti või peaministrit saatvas äridelegatsioonil, või kahepoolseteks ärikohtumisteks mõeldud kontaktivisiidil. Samuti on võimalik meie käest saada infot ja abi, osalemaks rahvusvahelistel näitustel ja messidel, mis on vajalik ärikohtumiste loomiseks ja suhete hoidmiseks.

Samuti on tähtis ka kaubanduskoja logo, mis liikmesettevõtte kodulehel või tutvustavates materjalides tõstab tema usaldusväärsust potentsiaalsete partnerite silmis välisriikides. Samuti on see esmaseks tunnuseks üle terve maailma, et tegemist on häid äritavasid järgiva ettevõttega.

Kaubanduskoda on algatanud mitmeid initsiatiive Eesti majanduskeskkonna paremaks muutmiseks. Nendest kõige tuntum on 2000. aastal seaduse jõu saanud ettevõtte tulumaksuvabastus, mis on teinud Eesti majanduskeskkonna atraktiivseks, avanud tee välisinvesteeringutele ja loonud eeldused Eesti tänasele majandusarengule.

Kaubanduskoja majanduspoliitika osakonnas töötab kolm juristi, kes tegelevad riigikokku saadetavate seaduseelnõude ja valitsuse normatiivdokumentide läbivaatamise ja neile hinnangu andmisega. Eesmärgil, et need vastaksid täiel määral ettevõtjate huvidele ega muutuks tegevust pärssivaks õigusaktiks. Heaks tavaks on, et enne kaubanduskoja seisukoha väljastamist pöörduakse oma liikmete poole ning küsitakse nende arvamust. Niiviisi tagame oma liikmete kaasatuse ja nende seisukohtadega arvestamise majanduskeskkonna kujundamisel.

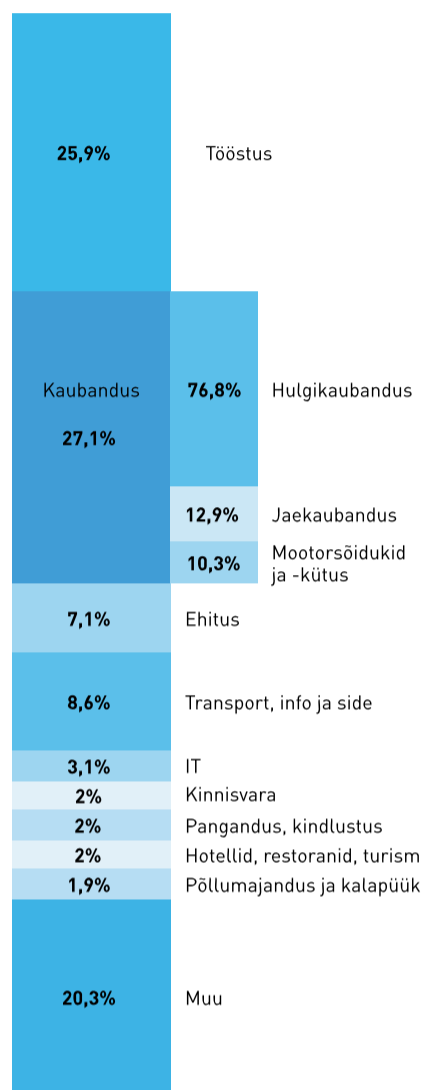
Koja juristid abistavad liikmeid ka õigusalasest ja juriidilistes küsimustes. Konsultatsioonide vastu on suur huvi ja seda tuleb teha väga sagedasti. Lisaks juriidilistele teenustele pakume nõustamist ekspordi, väliskaubanduse ning tolli ja Euroopa Liidu teemal. Kaubanduskoja kodulehel on 91 erinevat ja praktilist lepingupõhja, mida ettevõtetel oma tegevuses võib vaja minna.

Väga populaarsed on kaubanduskoja korraldatavad seminarid ja koolitused, mille põhimõteteks on kvaliteet ning osalejate rahulolu ja mida pakume oma liikmetele turuhinnast märgatavalt soodsamalt.

Kohapeal olemas

Kaubanduskojal on neli regionaalset esindust, lisaks Pärnule veel Tartus, Kuressaares ja Jõhvis. Esinduste üheks

LIIKMESETTEVÕTTED TEGEVUSALADE KAUPA

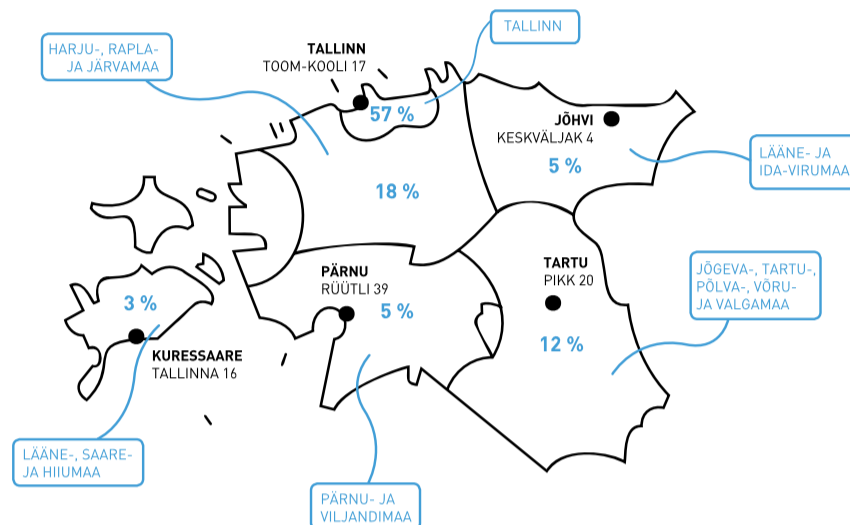
ülesandeks on kogu eespool mainitud tegevuste toomine nii liikmetele kui ka teistele ettevõtetele kohapeale lähemale. Kasvõi läbi personaalse teadmise on liikmesettevõttel mugav pöörduda kohaliku esinduse poole, kes võimaluse korral abistab või vajadusel suunab edasi teemat paremini valdava inimese poole.

Oleme Pärnu ja ka teiste väiksemate linnade ettevõtetele ja nende töötajatele korraldanud mitmeid koolitusseminare ja infopäevi, tuues sellega vajalikud teadmised koju kätte. Populaarsemad on olnud maksu- ja raamatupidamise teemad, mida on alati käinud kuulamas suur hulk finants-töötajaid ja raamatupidajaid.

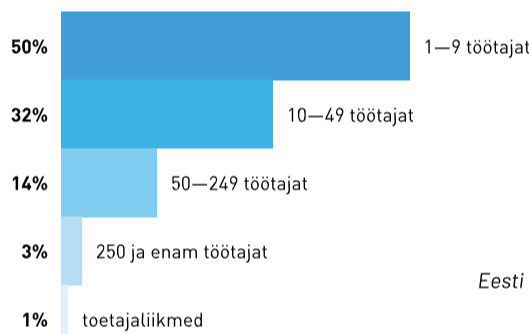
Aastate jooksul on saanud siinsete ettevõtjate hulgas tuntuks ja Pärnu esinduse omamoodi kaubamärgiks ärihommikusõõgid, kus peale hommikueine söömist suhtleb ettevõtjatega vabas õhkkonnas mõni minister või keegi muu oluline inimene. Nii näiteks on viimase aasta jooksul olnud ärihommikusõõkide külalisteks peaminister Kaja Kallas, Euroopa Komisjoni energeetikavolinik Kadri Simson, Tallinki juhatuse esimees Paavo Nõgene, Eesti Panga nõukogu esimees Mart Laar ja kliimaminister Kristen Michal.

Lisaks korraldame kord aastas koostöös Swedbankiga

REGIONAALSED ESINDUSED, LIIKMESETTEVÕTETE JAGUNEMINE PIIRKONNITI

LIIKMESETTEVÕTETE JAGUNEMINE NENDE SUURUSE JÄRGI

Allikas:
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda,
2022. aasta andmed.

oma headele liikmetele, klientidele ja koostööpartneritele minikonverentsi formaadis majandusteemalisi pärastlõunaid, kus teavitame osalisi olulistel ja aktuaalsetel majandusteemadel.

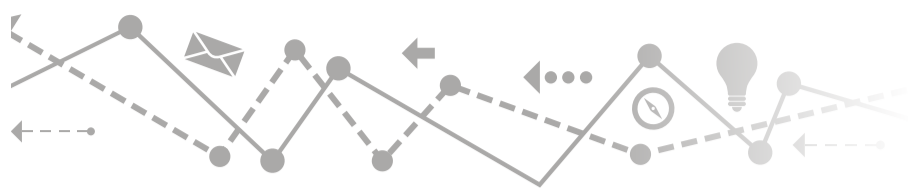
Kindel koht regionaalsete esinduste tegevuses on suhted ja koostöö kohalike omavalitsuste, haridusasutuste ja teiste tugisüsteemi organisatsioonidega. Oleme esindanud ettevõtjate huve ja öelnud sõna sekka siinsete strateegiliste arengudokumentide koostamisel, nagu näiteks Pärnu maakonnaplaneering ja Pärnu linna arengukava. Koostööd Pärnu linna ja tugisüsteemidega iseloomustab hea igapäevane kontakt.

Kaubanduskoja jaoks on olnud alati tähtsal kohal haridusteemad, sealhulgas oskustöötajate ettevalmistamise küsimused. Pärnumaa kutsehariduskeskuse nõunike kogusse kuulub neli kaubanduskoja esindajat, mille kaudu püüame aidata koolil korraldada õppetöö siinsete töötajate huvidega vastavaks. Sama eesmärgi täidame Tartu Ülikooli Pärnu kolledži nõukogus.

Kokkuvõtvalt on Eesti Kaubandus-Tööstuskoda organisatsioon, kuhu võib pöörduda ükskõik millise ettevõtlusprobleemi või -küsimusega ning kus ettevõtjaid aidatakse alati parimal võimalikul viisil.

10 PÕHJUST, MIKS OLLA KAUBANDUSKOJA LIIGE

<p>OLED INFORMEERITUD koolitame ettevõtjaid aktuaalsetel teemadel</p>	<p>SAAD ARVAMUST AVALDADA võimalus mõjutada Eesti ettevõtlus- ja majanduskeskkonda</p>	<p>TÄIENDAD TEADMISI koolitame ettevõtjaid aktuaalsetel teemadel</p>	<p>LEIAD PARTNEREID viime kokku ettevõtjad kodu- ja välismaal</p>	<p>SAAD NÕU juriidilist, Euroopa Liidu, ekspordi-, väliskaubandus- ning tollialast</p>
<p>LAIENDAD VÕRGUSTIKKU kaubanduskoja populaarsetel liikmeüritustel</p>	<p>SAAD KAUBAD LIIKUMA väljastame väliskaubandusdokumente</p>	<p>MÄRK KUULUVUSEST võimalus kasutada kaubanduskoja logo ja liikmelisuse tõendit</p>	<p>LAHENDAD VAIDLUSED kaubanduskoja arbitraažikohtus</p>	<p>TEED END NÄHTAVAKS kaubanduskoja infokanalites, mida kasutavad tuhanded ettevõtjad</p>

TEHISINTELLEKTI PRAKTIK INDREK SEPPO: EHK OLEME ENNAST PETNUD, KUI ARVAME, ET INIMLIKKUS ON VAIMNE VÕIMEKUS?

JOHANNA ROOS

Masinaru hüplik areng, GPT-mudelite sujuv siire inimeste igapäeva on paljusid šokeerinud. Äratanud hirmu maailma robotistumise ees. Teisalt on tehisaru tekitanud põneva keskustelu pea igas valdkonnas.

Kas tehisintellekti tulevikku peaks pelgama? Tehisintellekti vastu kaudu huvi tundnud ja sellega töötanud Indrek Seppo sõnul võib tehisintellekti arengus varjuda tõesti maailmalõpp, kuid kuidas ja kas seleni jõuame, on äraootamismäng. Filosoferida tal endal palju aega ei jää, sest tihkub tegelda sellega, mis moodi tehisaru inimkonna hüvanguks tööle panna.

Indrek Seppo, kes te olete?

Olen olnud ettevõtja, olen töötanud tehisintellektiga – täpsemalt tehisnärviõrgupõhiste mudelitega, mida nimetatakse tehisintellektiks – seitse aastat. Ma ei ole praegu närviõrgu-uurimises kättpidi sees, pigem olen olnud rakendaja-praktik. Olen osaline *start-up*'is, mis tegeleb droonitõrjega.

Tuleb välja, et kui hakkad laseritega droone alla laskma, selgub peagi, et kõik, mis lendab, ei ole droon. Väga ebaviisakaks peetakse tuvide, kajakate ja lennukite allalaskmist. Nii oli vaja välja töötada objektituvastuse tarkvara, mis oleks võimeline tuvastama reaajas lendavat objekti: drooni, tuvi, jõuluvana. Sellest sai alguse minu kokkupuude närviõrgupõhiste võrgumudelitega.

Hariduselt olen ökonomist, majandusteadlane. Teate, kes on majandusteadlane? See on keegi, kellele hirmsasti meeldivad numbrid, aga puudub isiklik karisma, et hakata raamatupidajaks. Viimastel aastatel olen aina enam liikunud andmeanalüüsi suunal ja praegu nimetaksin end andmeanalüütikuks. Nagu mu lapsed ütlevad: issi teeb numbritest pilte. Numbrid tulevad sisse, graafikud teiselt poolt välja.

Olete tehisintellektiga sina peal. Teate ilmselt päris hästi, kui suur areng on selles vallas kümne aastaga toimunud?

Jah, olen selle vastu sügavat huvi tundnud, juures olnud, ise tehisintellekti mudelid testinud, kasutanud. Rohkem küll pildi- ja videoanalüüsi mudelid, mitte niivõrd suuri keelemudelid nagu ChatGPT. Kuigi olen ka GPT-mudelitega juba aastaid mänginud. Kui esimesed variandid välja tulid, hoidsin neil silma peal. Intellektuaalsest huvist. Kuid see, mis juhtus aasta tagasi, kui GTP 3.5 välja tuli, oli mulle samasugune šokk kui kõikidele teistele. See (GPT-mudel, J. R.) tegi väga järsu arenguhüppe: muutus kasutatavaks. Siis tuli GPT 4 (tasuline OpenAI-mudel) ja see oli omakorda hüpe edasi.

Järsk hüpe, millest kõnelete, toimus juturobotiga, aga teie jalg on sõjamasinate ukse vahel ...

Jah. Meie loogika lähtus sellest, et militaarrobotid tulevad ja ainus viis nende vastu saada on siiski teiste robotitega. Samamoodi, kui räägime juturobotitest või keelemudelistest, siis ka seal on meeletu potentsiaal halba teha, aga ainus moodus nende vastu saada on samasuguste mudelitega. Tehisintellekt tehisintellekti vastu: *bots against bots*.

Teadlased on juba katsetanud, kui lihtne on luua tehisintellekti abil maailma kõige surmavamat mürki: piisab ühe numbriga väljavahetamisest.

Absoluutselt. Need on täpselt samad mudelid, mida meie kasutame. Neid saab kasutada selleks, et leida taevast drooni, aga üks väike modifikatsioon ja sama mudel oskab leida inimest või ükskõik mida. Mudelid iseenesest on fundamentaalselt väga sarnased. Ei ole nii, et on head

”Nagu mu lapsed ütlevad: issi teeb numbritest pilte. Numbrid tulevad sisse, graafikud teiselt poolt välja.

Indrek Seppo on kindel, et tehisintellekt mõjutab lähiaastatel paljusid ettevõtteid.

mudelid või halvad mudelid – on mudelid, mida saab kasutada heade ja halbade eesmärkide täideviimiseks. Sellepärast peamegi olema valmis astuma heade eesmärkidega halbadele vastu. See ei ole enam raketiteadus. Meie väike Marduki (Marduk Technologies, Indrek Seppo *start-up*, J. R.) tiim lõi töötava süsteemi paari aastaga. See tähendab, et kui on motiveeritud tegelased, suudavad nad teha samasuguse mudeli (pahatahtliku eesmärgiga, J. R.).

Tehisintellekti vallas kõneldakse pidevalt singulaarsusest – sellest, et tehisintellekt pole lõpuks inimest vaja, vaid see hakkab omasoodu arenema. Kas seda hirmu ei teki, et mudelid hakkavad ühel hetkel inimkonna vastu tööle?

Me ei suuda aru saada, mis tehisintellekti sees toimub. Need mudelid on interpreteerimatud. Minule on tehisintellekti arendamine puhtalt eksperimentaalteadus. Mingi asi toimib, teine mitte. Miks, ei oska keegi öelda. Täpselt samamoodi, nagu me ei suuda interpreteerida, mis toimub inimaju. Närviõrgupõhised võrgumudelid on inspireeritud sellest, kuidas inimaju infot töötleb. Seal on täpselt samamoodi neuronid, neuronivõrgustikud. Treenime tehisintellekti aju aga palju kehvemini, kui tänapäeval inimaju end treenib. Selleks kulub praegu veel tohutult energiat. Aga ühel päeval muutub kõik. Tehisintellekt areneb kiiresti, kuid meil puudub

arusaam selle kohta, kuhu see jõuab.

Tippteadlased on tundnud muret, kas see võib olla üks maailmalõpu stsenaariume, aga ma olen üldiselt ikkagi tehnootimist olnud. Usun, et sellest saab palju kasu olema, aga samal ajal minust palju targemad tegelased näevad siin väga suuri ohte. Selge on see, et ohud on olemas.

Küsimus on nüüd selles, kas saame selle hambapastaussi tagasi tuubi. Kardan, et enam mitte. Pessimistlik küsimus on seega see, kuidas saada hakkama maailmalõpuni. Enne tuleb palju muutusi – peame nende kuidagi hakkama saama, need enda kasuks pöörama. Võib-olla tuleb see elu päris ilus, ei tea. Optimistlik missioon on tehisintellekti võimalikult hästi ohjata ja panna ta tööle inimkonna hüvanguks, mitte hävinguks.

Meil ei ole põhjust arvata, et tehisintellektil tekib tingimata vajadus maailm üle võtta. Me ei näe seda, et mida targem on inimene, seda rohkem võimu ta ihaldab. Võimu- ja enesealalhoiuinstinkt on evolutsiooniliselt kujunenud – surve all, mida tehisintellektil pole kunagi olnud. Loomel ikkagi intellekti, treenime puhas mõistust. Kui keegi treenib tehisintellekti meelega selliseks, et too tahab maailma üle võtta, on meil vaja paremini treenitud tehisintellekti, kes meid jälle aitab.

Kas praegu tuleks siis superintellekti maailmavallutuse düstooapiast loobuda ja mõelda hoopis inimesele, kes tehisintellekti kasutab?

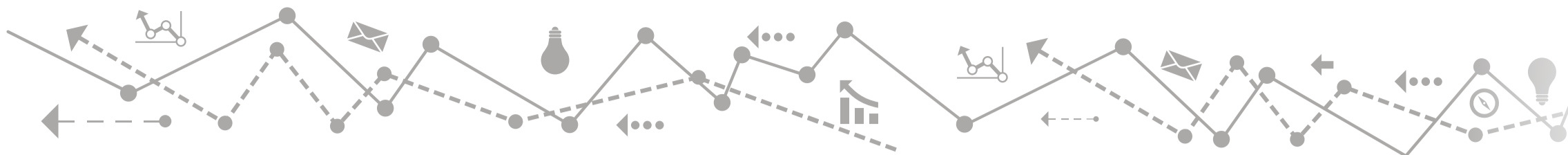
Mul on ettekanne pealkirjaga «Tulevik,

mis saabus eile». Tehisintellekti puhul me ei räägi enam ulmest, see on juba meie kõrval. Tal ei ole veel teadvust, aga see tekib. See on aastate, mitte kümnete küsimus. Arvan, jah, et meiesugused (tehisintellekti praktikud, J. R.) peaksid tegelema praegu sellega, kuidas tehisintellekt meid aidata saab. Nüüd ja kohe.

Filosoferida võib loomulikult ka. See on intellektuaalselt huvitav, aga maailmalõpuni tuleb kuidagi hakkama saada. Tõenäoliselt elame tehisintellektiga veel hea mitu aastat.

Kunstnik Marina Abramovići 70ndate performance «Rhythm 0», kus ta lasi endaga teha kõike, mis möödujatel pähe tuli, tõestas, et kui anda inimesele vabavoli tapariista kasutada, siis varem või hiljem annab ta ahvatlusele järele. Kuidas hoiduda sellest, et tehisintellekt ei muutuks relvaks vale inimese käes?

Seda, et tehnika muudab inimese barbaarseks, on kardetud juba pikka aega, alates arvutimängudest. Et agressiivsed arvutimängud suurendavad mängija agressivsust. Viimased uuringud kipuvad viitama, et ikka ei suurenda. Võib-olla inimene elab end seal hoopis välja. Võib-olla aitab tehisintellekt meil luua maailma, kus virtuaalselt elada välja pahatahtlike instinkte. Ehk meil ei olegi endal enam tarkust vaja? Kunagi tuli elekter, tulid igasugused mootorid, polnud enam tarvis füüsilist jõudu. Nüüd võib-olla ei ole vaja meil enam mõistust. Mitte miski ei ütle, et mõistust peab olema ja et selle eest tuleb hästi maksta. Minusugused andme-

Urmas Luik

Indrek Seppo pidas septembris loengu Sütevaka humanitaargümnaasiumis.

Noortel on tehisaru arendamises väga suur soll, arwab Indrek Seppo.

analüütikud teenivad praegu suhteliselt hästi, aga see ei ole mingi jumalast antud omadus mul, et pean teistest rohkem teenima sellepärast, et oskan matemaatikat paremini kui teised. Võib-olla meie mõistuse ja tarkuse, ma ei taha öelda, et fetiš, aga hindamine saabki läbi.

Ometi on tehisintellekti võimalik juba praegu kasutada kellegi kuritarvitamiseks. Näiteks deep fake (töötlusprogramm, kus saab genereerida kellegi näo ja hääle rääkima ükskõik millist teksti, toim).

” Tipteadlased on tundnud muret, kas see võib olla üks maailmalõpu stsenaariume, aga ma olen üldiselt ikkagi tehnoptimist olnud.

Deep fake'il on kaks poolt. Ka positiivne on olemas. Miks ma usun, et ChatGPT areng jätkub tohutu kiirusega? Esiteks riistvara ja teiseks algoritmid arenevad meeletult kiiresti. Ja oskused algoritme kasutada.

Need, kes neid algoritme praegu kasutavad, on poisid, kes teevad pornograafilise sisuga videoid. Kes panevad alasti kehale oma sõbranna näo. Nad teevad seda teismelisena, sest see tundub hirmus põnev. Aga väidan, et need poisid tulevad hiljem ülikooli ja neil on juba olemas teadmised, kuidas tehisintellekt töötab. Et saaksid panna kellegi näo pornovideosse, peab saama aru, kui palju eri pilte sul peab olema sellest inimesest, milliste rakursside alt, millist variatsiooni on vaja. Nad tulevad ülikooli baasteadmistega, huviga – need vennad on need, kes teevad tulevikus ajalugu ja muudavad maailma. Poisid, kes teevad pornot, saavad heaks tehisintellekti tundjaks, neist saavad maailma tipud. Minagi tegin jaurusi. Sain keemias heaks, sest tegin noorena pomme ja lõhkeaineid.

Kas see on aktsepteeritav?

Ei ole, aga nad teevad seda ikkagi. Midagi ei ole teha. Eetilisi dilemmasid võib olla kui palju tahes, aga see on nii ligipääsetav. Seda ei saa ohjata kuidagi.

Tehisintellekti tulek on ärgitanud paljusid rääkima inimlikkusest. Kas pole ohtu, et tehisintellekt juurviljastab inimese?

Võib-olla see ongi sügav inimlikkus. Ehk oleme ennast petnud, kui arvame, et inimlikkus on vaimne võimekus? Nüüd tuleb välja, et see pole inimlik, vaid masinlik. Kui masin teeb seda paremini kui inimene, kas saame öelda, et see on inimlik? Võib-olla päris inimeseks olemine tähendabki juurviljastumist? Ma ei tea.

Kui nüüd filosoofiaga koomale tömmata ja keskenduda mõtlevalle, veel mitte juurviljastunud ühiskonnale, siis millist tuleviku näete tehisintellekti ja Eesti ettevõtluse koostöös?

Mõnda valdkonda tehisintellekt juba mõjutab. Räägin kitsastest valdkondadest. Mul sõbrad teevad analüüse ja kui enne illustreerisid raporteid illustreeritud, siis nüüd teeb seda Midjourney (programm, mis loob teksti põhjal pildi, J. R.). Sellised muutused on ettevõtluses toimunud. Suuremad muutused on kindlasti ees.

Mina näiteks oma ametis olen tõlk

inimeste ja andmete vahel. Tõlgin küsimused andmekeelde, vaatan, mida nad vastavad, ja annan tulemuse tagasi. ChatGPT on võimeline seda juba üsna hästi tegema. Ta ei ole veel minu tasemel, vaid üsna kaugel sellest. Aga see on alles algus. Võimalik, et järgmine versioon teeb juba minu tasemel ja siis kaob minu positsioon ära. Midagi maailma muutvat veel ei ole, et kogu valdkond hakkaks kokku kukkuma või oleks ohus. Aga kardan, et need muutused tulevad ja me ei oska nendeks valmistuda.

Mul tekib pidevalt *déjà-vu* 1990ndatega (interneti tuleku ajaga, J. R.). Tookord oli teada, et muutused tulevad, aga keegi ei teadnud, millal ja millised. Osa ettevõtteid võitis, teised kaotasid, mõni kadus päris ära. Samamoodi on tehisintellektiga. Selleks tuleb valmis olla. Kuidas valmis olla? Täpselt samamoodi nagu 1991. aastal: kurat seda teab! Proovida tuleb, eksperimenteerida tuleb. Kellelgi õnnestub, kellegi mitte – on võitjad ja kaotajad. Kui ma teaksin, mis võiduvõimaluse annab, kindlasti tegeleksin sellega juba. Jälgin kõike kõrvalt nagu teisedki, kuid võib-olla pisut mudeli-põhisemalt.

Kuhu küünib Eesti riik? Kas suund on rahvusvaheline või kohalik?

Mõlemat. Trend on rahvusvaheline, aga teha saab ainult kohapeal. Me ei arenda endale oma GPT-mudelit, kasutame olemasolevat, aga kuidas seda rakendada, otsustab igaüks oma ettevõttes, riigiasutuses.

Eesti riik proovib eri asju. Näiteks:

INDREK SEPPO SOOVITUSI ALUSTAVALE ETTEVÕTJALE TEHISINTELLEKTI KASUTAMISEKS

Harjutage ja katsetage: ChatGPT tundmaõppimine ei nõua palju.

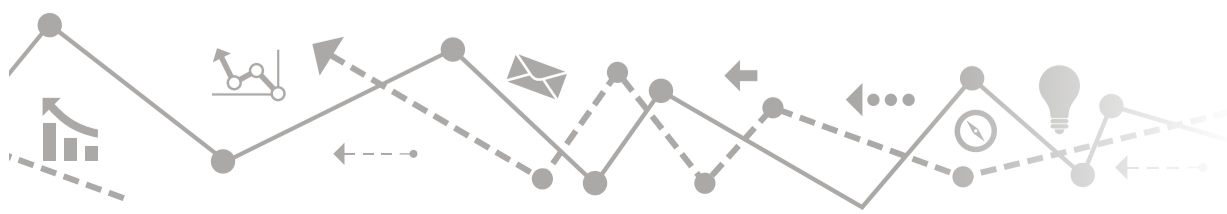
Andke nii palju konteksti kui võimalik: enne kui küsite küsimuse või esitate oma soovi, söötk ChatGPT-le kogu info, mis nii küsimuse tausta kui soovitud tulemit puudutab.

Ärge vaevake oma pead turundus-, finantsplaanide ega kodulehetekstide, tõlkimisega: kui annate tehisintellektile küllaldaselt aimu oma ettevõtte, on ta suuteline genereerima teile kõik vajalikud tekstid, mida hiljem saate vajadusel toimetada.

Tundke ära, kui tehisintellekt hallutsineerib. Tehisintellekt vastab teile ka juhul, kui ta midagi ei tea. Olge saadud info suhtes kriitiline.

Käituge tehisintellektiga kui äsja tööle asunud assistendiga: ta oskab teid kuulata, kuid ei tea teist mitte midagi, ent püüab sellest hoolimata teile vastata ja nõu anda. Selleks, et ta teeks head tööd, on vaja end talle tutvustada, seada iga küsimus konteksti.

Tehisintellekt kordistab teie teadmist, kuid ei asenda seda. Saamaks ChatGPT-lt abi, peate küsitud teemast midagi teadma.

” Tihtipeale teenivad inimesed mõnes suur-ettevõttes tippspetsialistina märksa rohkem kui oma firmaga alustades.

kui lihtsalt saab Eesti seadusandluses leida Riigi Teatajast eri kaastustele relevantseid paragrahvid. On Eesti ettevõtteid, mis on uurinud oma tööprotsessis välja need kohad, kus tehisisintellekt võiks mängu astuda. Meil leidub isegi firmasid, mis on võtnud endale eraldi töötaja, kes uurib ettevõtte võimalusi tehisisintellekti kasutada.

Mainisite ennist taasiseseisvumise aastat – võiks ju öelda, et see oli aeg, mil Eestist hakkas kujunema vaba e-riik. Nii meid Euroopas ja kaugemal tuntakse. Kas Eestil on eeldusi tehisisintellekti vallas maailma esirinnas olla?

Eestis on üks probleeme see, et tasuta on kättesaadav vaid GPT 3.5, mis räägib väga kehva eesti keelt. GPT 4, mis on tasuline, räägib juba päris-päris hästi, annab mõistlikke vastuseid. Aga kuna selle ühendamine oma tarkvaraga on suhteliselt kallis, ei raatsi paljud seda teha, selle võrra olemas jäänud. Peaksime praegu agressiivselt jälgima, mida ingliskeelsed ettevõtted teevad, ja niipea kui eestikeelne versioon oadavneb, selle kasutusele võtma.

Eesti on tuntud IT-riik, nii et masun, et meil on hea eeldus selle revolutsiooni esirinnas olla. Nüüd on võimalik ChatGPTd eesti keeles kasutama hakata. Eestis jagub ette-

võtlitku vaimu, noori, kes oskavad midagi välja mõelda.

Kas selles suunas liigub siis pigem erasektor kui riik?

Riik ikka veidi liigub ka. Meil on Eestis Bürokrati (avaliku sektori asutuste veebilehtedel olevate juturobotite võrgustik, J. R.) seltskond, kes otsib kohti, kus tehisisintellekti rakendada. Meil on rahastus. Kõik võib-olla ei tea seda veel, riigiasutusedki ehk mitte. See seltskond on väike, aga nad tegelevad huvitavate asjadega.

Riigis on kindlasti teadlikkus ja huvi olemas. Meil ei ole praegu veel selleks strateegiat, aga see kõik ongi nii uus, et esialgu oleks vaja, et lihtsalt midagi tekiks, ja küll need vajalikud punktid siis üles nopitakse.

Tehisisintellektiga töötamine näib kui malemärg. Kuidas oma käike siis sellel tandrill seada? Milliseid samme te astu(s)ite?

Olen ühes ettevõttes küll vähemusosanik, mille suund ongi tehisisintellekt. See on täielikult tehisisintellektipõhine. Seal ei saa me rohkem samme ette võtta, kui tehisisintellekt võimaldab.

Enamik ettevõtteid aga nii tehisisintellektipõhised pole, kuid kasutavad juba mingit tehnilist vahendit, näiteks internetipood kui saapavabriku üks põhilisi müügi-kanaleid. Samamoodi tuleb tehisisintellekt appi kindlates valdkondades. See aitab näiteks parandada kasutajatuge või luua äri- ja turundusplaan, tekste.

Kas ettevõtlikkus nõuab tingimata ettevõtte loomist?

Mina tegin oma esimese ettevõtte 20 aastat tagasi, aga tingimata ei pea olema see eesmärk luua võimalikult kiiresti ettevõtte. See nõuab meeletut pingutust, pole ainult rõõm ega nauding. Tihtipeale teenivad inimesed mõnes suuret ettevõttes tippspetsialistina märksa rohkem kui oma firmaga alustades. Näha on, et kõige edukamad iduettevõtjad on 40ndates, nad on saavutanud kogemuse, rahalise sõltumatuse ja siis loovad ettevõtte, mis lööb tõesti läbi.

Ma ei taha öelda, et ettevõtet ei tohi noorena luua. Sugugi mitte. Kui on hea idee, hea meeskond ja power, tulebki teha. Igaühel peaks olema ettevalmistus luua oma firma,

Urmas Luik

Indrek Seppo teab omast kogemusest: ettevõtlus pole alati lust ja lillepidu.

kui idee peaks tulema. Aga see ei tohi olla eesmärk iseeneses. See ei ole asi, mis kindlustab hea tuleviku. Ettevõtetest enamik läheb ikkagi pankrotti. Ka minu ettevõtteid on käinud pankrotist läbi. Olen põhjalikult läbi põlenud. See ei ole ainult lust ega lillepidu.

Millise kogemuse andis läbi põlemine?

Põlesin heleda leegiga läbi. Juhtus kolm asja korraga: läksin oma laste emast lahku, mu start-up lendas vastu taevast ja koroona tuli. Olin pool aastat pikali, ei teinud mitte midagi, ma ei suutnud. Võtsin kolme kuuga 15 kilo juurde.

Sain aru, et ettevõtjana ei saa sa niivõrd kontrollida iseennast kui oma töötajaid. Pead suutma jälgida, kas su töötaja hakkab läbi põlema. Sa ei taha kaotada oma töötajat, ta on kõige olulisem investeering, vara. Sa tohi oma töötajaid kaotada, sest läbi põlevad parimad töötajad. Need, kes on hingege asja juures.

Iseenda puhul pead ettevõtjana arvestama, et kui oled hingege asja juures, siis sul ei ole vabu nädalavahe-tusi, puhkepäevi. Tuleb ennast jälgida, aru saada, kui miski ei ole pikas perspektiivis jätkusuutlik ega efektiivne. Inimaju on uskumatult veider asi: mõnes stressiolukorras saab suurepäraselt hakkama, teises mitte.

ETTEVÕTTE KINGIPAKKI

elamused Päriss jõulumaa!

Kingituse hind alates 16 €/in.
Kingitus sisaldab
Lottemaa JÕULUMAA 2023 piletit
külalastajale vanusega alates 2a.

Vaata lähemalt:

tellimine@lottemaa.ee

Hind sisaldab käibemaksu.

VÕIMALUS KOHALIKELE ETTEVÕTETELE: PÄRNUSSE RAJATAKSE RAIL BALTICU MATERJALI VAHELADU, VEOD ALGAVAD 2025. AASTAL

ANDRUS KARNAU

R

ail Balticu (RB) ehitus on Eestis alanud, esimesed viaduktidki valmis, aga täit kindlust, et Euroopa lausega rööbastee kunagi Pärnust Riiga viib, ei ole endist viisi.

Seda põhjusel, et praegu pole teada, kuhu võib raudtee Pärnumaale ehitada. Riigikohus tühistas eelmise planeeringu ja kui uus tuleval aastal ka kehtestatakse, pole kindel, kas seegi kohtuvaidlustele vastu peab.

Sellest hoolimata ekskavaatorid ja kallurid juba mürisevad. Pärnumaal käib Kivisilla viadukti ja Lepplaane ökodukti ehitus. Kui raudteed Riiga ehitada ei õnnestu looduskaitsete vastuseisu tõttu, siis rongiga Pärnust Tallinna peaks ikka aastaks 2030 saama.

RB ehituse rahastus on praegu aastani 2027. Seejärel tuleb leida uued summad, teha uued otsused, sest seni on ettevõtmist rahastanud Euroopa Liit. RB Estonia juhatuse esimees Anvar Salomets piltlikustab, et olemasolevate summadega saaks raudtee ehitada

Tallinnast kuhugi Rapla ning Pärnu vahele.

Kui palju rahanappus ehitust segab, on praegu keeruline öelda, sest projekteerimine lõikude kaupa käib. Isegi mõni ehitustöö on alanud, sealhulgas Tallinna jaama oma Ülemistel.

Kuna üks ehitusmaterjali ladustusplats tuleb Pärnusse, siis peaksid lähiaastail sellega tööd saama Pärnumaa ettevõtjad, sest raudteetammi täitematerjal ja rööpad esmalt ladustatakse, et ehituse alates oleks materjali reserv. Edelaraudteelegi tähendab see tulusaid lepinguid,

sest killustikuvedu hakkab just raudteed pidi toimuma. Edelaraudtee taristu on reisirajateveoks kehv, sest rong saaks sõita kuni 40 kilomeetrit tunnis, aga kaubavagunitel pole sooja ega külma, kui kähku nad ühest kohast teise veerevad.

«2030 on RB avamine, siis tulevad viimased rööpad ja rongid hakkavad sõitma,» ütles Salomets novembri esimesel päeval.

RB taristu ehitus käib jupikaupa, sest kui kõike korraga alustada, läheksid hinnad tõenäoliselt väga kõrgeks ega pruugiks ehitajaidki jätkuda. Ülesõitude ehitustöö käib täie hooga Harju-, Rapla- ja Pärnumaal. «Raudteekoridori esimesed hanked käivad samuti ja tulemused laekuvad praegu,» kinnitas Salomets.

«Kus ehitusõiguse tingimused täidetud, seal saab ehitada ja ehitame ka.»

Riigikohus tühistas mai kuus 2020 RB teekoridori planeeringu Pärnumaal, sest looduskaitse seltsi kaebuse järgi polnud arvesse võetud ehituse mõju Luitemaa linnualal elavatele merikotkastele, metsistele ja must-toonekurgedele. Õigupoolest tühistati mõnekilomeetriste lõikude planeeringud, aga tegelikus elus tähendab see seda, et Pärnust ja Ikla vahelisel alal tuleb kogu raudtee kulgemistee uuesti paika panna.

RAIL BALTIC

- ehitatakse Euroopas levinuima rööpmelaiusega 1435 mm;
- projektkiirus reisirongidel on 249 km/h, kaubarongidel 120 km/h;
- kogupikkus Balti riikides on 870 km, millest Eesti osa 213 km.

Allikas: Rail Baltic Estonia

«Praegu käib planeeringu uuenemine 45 kilomeetrit Pärnu ja Ikla vahel, riik võrdleb eri variante jupp aega, vahefiniš tuleb selle aasta lõpus ja uue aasta algul, kui teekoridor läheb avalikule konsultatsioonile,» ütles Salomets. «Eesmärk on planeering järgmisel aastal kehtestada.»

Looduskaitsejad võivad ka uue planeeringu vaidlustada kohtus. «See risk on üleval, et kohtute külastamine jätkub,» märkis Salomets.

Salomets ütles, et raudteeäärsete külade elanikud ja kohalikud omavalitsused on juba nõustunud riigi pakutud variandiga. «Vaidlused tulevad hoopis mujalt, kohalik kogukond seal ei vaidle, sest planeerimine ongi läbirääkimised, mille tulemusega vahetult raudteega kokku puutuvad inimesed on rahul või võtavad seda nagu paratamatust,» kommenteeris Salomets. «Kohtus

vaideldakse ju selle üle, kas RBd kui sellist on üldse tarvis.»

Kui Pärnumaa planeeringut ei õnnestu paika saada, pole võimalik kiirrongiga Riiga ega Vilniusse sõita. Raudteefirma võib öelda, et aastal 2030 on valmis, aga tegelikult pole selge, millal võiks raudtee täies mahus Eestis valmida. «Tehniliselt on tehtav 2030, aga meie ei kontrolli seda, mis hakkab saama Lõuna-Pärnumaal. Risk on, et üksjagu aega kulub kohtus vaidlemisele,» tõdes Salomets.

Kuna ehitus käib jupikaupa, leidub Eestis praegu sümboolseid paiku, kus hiiglaslik betoonrajatis kõrgub kusagil keset metsa – paigas, kus raudteest pole veel aimugi.

Salomets sõnade kohaselt on rajatiste portfelli maksumus praegu üle 100 miljoni euro. «Kõik ei ole veel valmis ehitatud, aga hanked on tehtud ja leping sõlmitud või sõlmimisel,» lausus Salomets.

Nii et RB ehituseks on juba kulutatud meeletult suur summa. «Näiteks ökodukt on suur kogus betooni ja täitematerjali, nipet-näpet rauast ja puidust elemente,» kirjeldas Salomets ettevõtjate kasu. «Betoon ja täitematerjal tuleb lähedusest, kui Pärnumaa objekt, siis betoon segatakse Pärnus. See annab tööd kohalikele ettevõtjatele: nende transport ja tööjõud.»

Nagu öeldud, peab RB Tallinnast Riiga valmis olema aastal 2030. Tallinnast Pärnu sõitmisel eraldi tähtsusega pole, praegu peaksid rongid

”

Praegu on RB Eesti osa eelarves aastani 2027 pisut üle miljardi euro. Kilomeetrites on seda vähem kui maad Tallinnast Pärnuni.

Trükk

- visiitkaardid
- firmablanketid, ka isekopeeruvad
- etiketid
- kleebistrükised
- reklaamlehed, voldikud
- brošüürid, raamatud, almanahhid
- ümbrikud
- plakadid
- piletid ja -raamatud
- ajalehed

Kujundamine

- trükised
- reklaamid

Järeltöötlus

- klamberköide
- liimköide
- kammköide
- kõvaköide
- voltimine
- soonimine
- perforerimine
- numereerimine
- stantsimine
- aukude puurimine
- lakkimine
- lamineerimine

443 3309 / 564 2411
info@hansaprint.ee

Savi 17/5, Pärnu
www.hansaprint.ee

FORUS Takso

1200
+634 3434

Forus Takso Pärnus on välja kasvanud 2015. a Pärnu turul alustanud GoTakso ettevõttest. Oleme pälvitud tunnustuse „Kliendid kiidavad“ ja soovime jätkuvalt pakkuda kvaliteetset teenust! Taksoteenuse osutamiseks kasutame rohegaasi (Bio-CNG), millel on väiksem CO₂ jalajälg!

Telli takso või mugav 7-kohaline buss teatrisse või lennujaama – hinnad kokkuleppel. Küsi personaliveo pakkumist info@newservice.ee.

01.09.2023-30.04.2024 käib kampaania
“Sõida rohkem, saad rohkem”
kupongi küsi taksojuhit

Telli Forus äpiga!
App Store Google Play

Macis Veltman

RB Estonia juhatuse esimees Anvar Salomets Tallinnas Ülemiste terminali ehitusel.

hakkama liikuma kogu raudteel lõpptähtjast. Salomets märkis, et poliitikud võivad Tallinna–Pärnu ühenduse avada veidi varem, aasta või kaks enne lõpptähtaega. See on ka otstarbekas, sest taristu katsetamine ja elektroonika häälestamine käib niikuinii lõikude kaupa.

«Liiklusjuhtimissüsteemi ja kontaktvõrgu ning rööbastee testimiseks peab rong läbima hulga kilomeetreid, enne kui saab reisijateveo

avada,» selgitas Salomets. «RB pikus Balti riikides on umbes 900 kilomeetrit, tehnoloogiliselt pole mõtet testida kogu raudteed korraga.»

Praegu pole teada, kui palju EL on valmis uuel rahastamisperioodil projekti panustama või millised on Eesti riigi eelarve võimalused. «Igal aastal peame ehitama teatud hulga kilomeetreid ja 2025. tuleb riigil otsustada, kas RB-l samas mahus jätkata,» ütles Salomets.

Teisalt on selge, et kuna esimesed via- ja ökoduktid on valmis, on valitsus sundviskes: juba valatud betooni pole mõtet jätta niisama seisma. «Aga seda võib ka niipidi võtta, et kui riik on võtnud eesmärgi ehitada rahvusvaheline rongiühendus, siis see tehakse ära. Tagasilööke ikka tuleb ja riskid saavad teoks, aga kui eesmärk on võetud, on ju olnud teada, et rahastamine pole algusest saadik kindel olnud,» pareeris Salomets.

Uued rongid tellib tõenäoliselt Elron, kuigi formaalselt seda otsustatud ei ole. Salomets märkis, et rongide ehitushanget tuleb juba järgmisel aastal hakata kokku panema, et 2025. aastal hange välja kuulutada. «Rongide tootmine võtab neli–viis aastat,» märkis Salomets.

Kuna RB rööpmelaius erineb Eestis ja Balti riikides kasutatavast nn Vene laiusest, tuleb kauba-veoksi tellida uus rongipark. Ka vedajad peavad uued rongid tellima.

Pikima viivituse kiirraudtee ehituse ajagraafikus on Balti riikides põhjustanud projekteerimine. Algul pidi projekt valmima kahe aastaga, aga tegelikkus on vähemalt neli aastat. Pärnus hakatakse projekteerima alles siis, kui lõplik teekoridor valitud.

Salomets märkis, et RB tähendab Pärnumaale võimalust luua suur logistikakeskus. «Juba RB ehituse ajal asub Pärnus materjali vaheladu,» ütles Salomets. «2025 hakatakse materjali vahelattu tooma. Eestis on kaks vaheladu: üks Tallinnas Soodevahel ja teine Pärnus,» ütles ta.

«Raudteeühendus Pärnuga on mahukauba veo vältimatu eeldus, rööpaid ei saa mööda maanteed paraku vedada,» lisas Salomets.

Pärnus on sadamgi, kui kaup tuleb meritsi. Seega kujuneb linnast ehituse

” Kuna ehitus käib jupikaupa, leidub Eestis praegu sürreaalseid paiku, kus hiiglaslik betoonrajatis kõrgub kusagil keset metsa – paigas, kus raudteest pole veel aimugi.

sõlmpunkt. Niidu tööstuspiirkonna vahelaost võib pärast ehituse lõppu saada kaubaterminal, mille ümber paiknevad tootmisettevõtted.

«Küsimus on, kas ja milline tootmine sinna tulevikus koondub,» lausus Salomets. «Raudtee toob uusi võimalusi, aga kas tuleb investeeritud? Praegu juba kuulatakse Pärnumaal maad, sest ehitatakse Tootsi tuuleparki. Meie jutul on juba käinud ettevõtjad, kes tahavad sinna kanti platsi. Mida nad seal vedama hakkavad, ma ei tea, aga raudtee on ettevõtete valmimise eeldus,» rääkis Salomets.

Jõulumäe liivahallis saab unustada kesise suve- ja kehva suusailma – siin on alati soe!

MAJUTUS	3 X 3 KORVPALL
TOITLUSTUS	JALGPALL
SEMINARID	RANNAJALGPALL
LAAGRID	VÕRKPALL
LIIVAVÄLJAK	RANNAVÕRKPALL
DISKGOLF	SUUSARAJAD
TENNIS	RATTARAJAD
RANNATENNIS	MATKARAJAD
KÄSIPALL	RULLIRAJAD
KORVPALL	JOOKSURAJAD

Jalgpalliks, käsipalliks või muuks tegevuseks ja ürituste broneerimiseks palume võtta ühendust info@joulumae.ee või tel 445 6117

KUIDAS LÄHEB PÄRNUMAA MAJANDUSEL?

ANDRUS KARNAU

E

esti majandus ägab kiire inflatsiooni ja kõrgete intressimäärade koorma all ning näitab aina uusi kahenemisarve. Seitsme aasta pärast avanevad Pärnumaal uued ärvõimalused, kui hakkavad tööle Rail Balticu raudtee ja vähemalt üks avameretuulepark. Aga mida toovad eel-

olevad paar aastat?

Luminori panga peaökonomist Lenno Uusküla ütles, et nii Pärnumaa kui ka terve Eesti tööstus peab uuenema. «Eesti tööstus põhineb käsitööl, masinaid on vähe, lisandväärtus töötlevas tööstuses väike,» loetles Uusküla.

Kuna pole enam Venemaalt tulnud odava toorme, ennekõike metalli eelist, aga samuti kasvab iga aastaga tööjõu hind, siis polegi teist lahendust kui investeerida tehnoloogiasse, mis võimaldaks töö inimeste asemel masinatega ära teha.

Teine suur ülesanne on Pärnumaa jaoks planeeringute ettevalmistamine, et koos uue raudtee ja suures mahus rohelist energiat tootva tuulepargiga võiks tulla ka tööstusinvesteeringud. Tootsi tuulepark on juba ajanud liikvele investoreid, kes otsivad soodsa energiahinnaga asukohta. Liivi lahe tuulepark annab selleks sootuks rohkem võimalusi.

«Suuri investimisotsuseid ei tehta üle öö. Tehase püstipanek

võtab kaks aastat, planeerimine enne seda veel kaks, juba praegu on vaja hakata suhtlema potentsiaalse ettevõtjatega, kes paneks Pärnu potentsiaalse investimispaigana kaardile,» hindas Uusküla.

Uusküla sõnul peaksid Pärnu hotellipidajad pingutama selle nimel, et inimestel oleks põhjust tulla siia ka talvel. «Suvel on turism päris hea, kuigi võiks samuti võrreldes muu Eestiga parem olla, aga hotelli pidada kolme kuu tulude pealt on väga kallis, kapitalikulu on väga suur,» ütles Uusküla.

Uusküla on lähiaja majanduskasvu väljavaadete suhtes väheoptimistlik. Kõik sõltub, kuidas käib euroala suurte majanduste käsi. Saksamaa ning Soome ja Rootsi majandus on

probleemide ees, Eesti ekspordivõimalused on aga nendega tihedalt seotud.

«Järgmine aasta on suure küsimärgi all, kõik sõltub, mis suunas euroala majandus hakkab liikuma. Praegu on justkui kõik hästi või peaaegu hästi, aga kindlustunde indikaatorid näitavad, et tulemas on langus. Ja kindlustunde indikaatorid on seni täpselt majanduse käekäiku prognoosinud,» kommenteeris Uusküla.

Uusküla viitas, et Euroopa Keskpank hakkas rahapoliitikat karmistama pisut rohkem kui aasta tagasi, aga rahapoliitika mõju jõuab majandusse just nimelt aasta või paariga. Seega on loogiline, et inflatsiooni ohjeldamiseks toimunud intressimäärade erakordselt järsk tõstmine toob kaasa ka majanduslanguse. «Eesti majandus jääb praegu nõrka seisule. Kui sisenõudlus võikski taastuda, siis ekspordivõime on pigem halvas seisus,» ütles Uusküla.

Uusküla sõnul mõjutab majanduselu ülemaailmne ebakindlus, iga hetk võib vallanduda uus regionaalne konflikt. Nii vallutas Aserbaidžaan Mägi-Karabahi, maailma on pingestanud Israeli võitlus Hamasiga. Uusküla sõnul pole see kõik, uusi relvastatud konflikte võib veelgi oodata.

Vene-Ukraina sõda on kestnud juba peaaegu kaks aastat. Venemaa naabruse tõttu hoiavad investorid

”

Eesti majandus on nagu udusulg, on vaja pisikest nõudluse tõusu mõnes sektoris, kui juba Eesti majandus kasvab.

HEIDO VITSUR
LHV grupi majandusekspert

Eestist eemale, samuti on raha hind kõrgem.

«Eestit tajutakse riskantse piirkonnana, ei ole seda kindlust, et oleme rahulik põhjamaa. Lihtsaim on vaadata Eesti riigivõla riskipreemiat, see on märkimisväärselt suurem kui enne sõja algust, samuti on Eesti riigi võlg kallim kui Hispaania või Kreeka oma,» märkis Uusküla.

Uusküla sõnade kohaselt annab Pärnumaa tulevikule kindlust noorte osakaal elanikkonnas: kuigi Tallinas on noorte osatähtsus suurem, pole Pärnu sugugi lootusetu.

«Pärnumaal majandus eriti ei õitse, sest on üks probleem: Pärnus on küllalt suur odava majandussektori, turismi osakaal,» ütles LHV grupi majandusekspert Heido Vitsur. «Turistid toovad raha, aga turismisektori palk on riigis madalaimates kategooriates.

Need riigid ja piirkonnad, mis on spetsialiseerunud turismile, võivad uhked välja näha, aga inimesed kõrget palka ei teeni.»

Nii on Pärnumaa SKT ainult 64 protsenti riigi keskmisest. Ka keskmine palk on madalam: Pärnu maakonnas 1382, aga riigis 1620 eurot kuus.

Vitsuri jutu järgi sõltub Pärnumaa Eesti keskmisega võrreldes rohkem ehitussektorist. «Kui raha uuesti liikuma hakkab, kui väljaspool Pärnut elavad inimesed hakkavad ostma heas se suvituspiirkonda kinnisvara, siis ehitus annab tööd,» märkis Vitsur.

Kui ehituses asjad liikuma hakkavad, siis annab see tõuke tervele maakonnale. «Ehitus haarab ka logistikat, kogu ehituskompleks on üsna oluline majanduskasvu kiirendaja mis tahes piirkonnas,» ütles Vitsur.

Vitsur lausub, et riigis tervikuna ootab ees stabiilne aeg, kus SKT kukkumine on lõppenud. «Praegu oleme loodetavasti pöördpunktis, kus enam palju halvemaks ei lähe, mis puudutab SKT langust, kuid struktuursetel toimuvad suured muutused,» märkis ta.

Probleem peitub nii töötlevas tööstuses kui ka juba nimetatud ehituses, kus ühte pitsitab kahanenud eksport ja teist raha kõrge hind. «Eesti majandus on nagu udusulg, oleme mobiilsed, kiiresti reageerivad, tulime COVIDist kiirelt välja, sest on vaja pisikest nõudluse tõusu mõnes sektoris, kui juba Eesti majandus kasvab,» lausub majandusekspert.

”

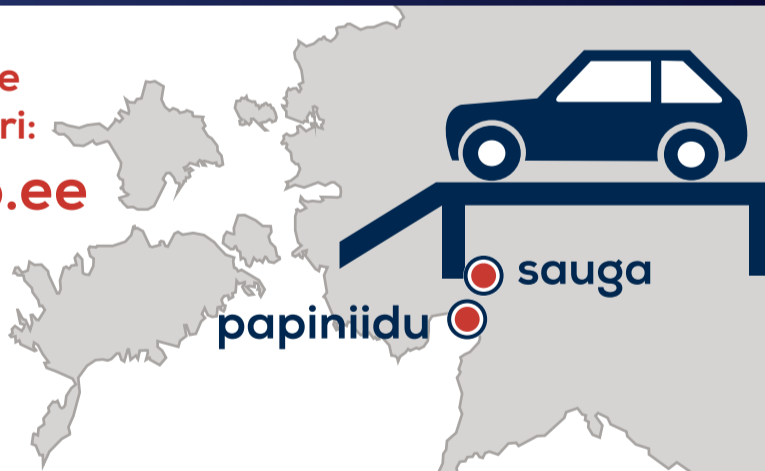

Praegu on justkui kõik hästi või peaaegu hästi, aga kindlustunde indikaatorid näitavad, et tulemas on langus.

LENNO UUSKÜLA
Luminori panga peaökonomist

tehnoulevaatus

Tule kohale
või broneeri:
proteho.ee

proteho

Pärnus:
Papiniidu 17
Saugas:
Lauka tee 6

AUTOMAATPESULA
E-L 9-19

VEOKIPESU

Lauka tee 6, SAUGA
+372 5305 7315
tehnokuller.ee

SALACIA

RAAMATUPIDAMISBÜROO

Meie kliendid teavad, et usaldades oma arvepidamise Salacia raamatupidamisbüroole, on numbrid korras, deklaratsioonid esitatud ning pidev abi alati kättesaadav

USALDA OMA RAAMATUPIDAMINE MEIE SPETSIALISTIDELE

ESIMENE KONSULTATSIOON TASUTA!

Pärnu Suur-Jõe 63
Waldhofi ärimaja, III korrus
+372 442 2103, +372 526 9866
info@salacia.ee
Salacia raamatupidamisbüroo

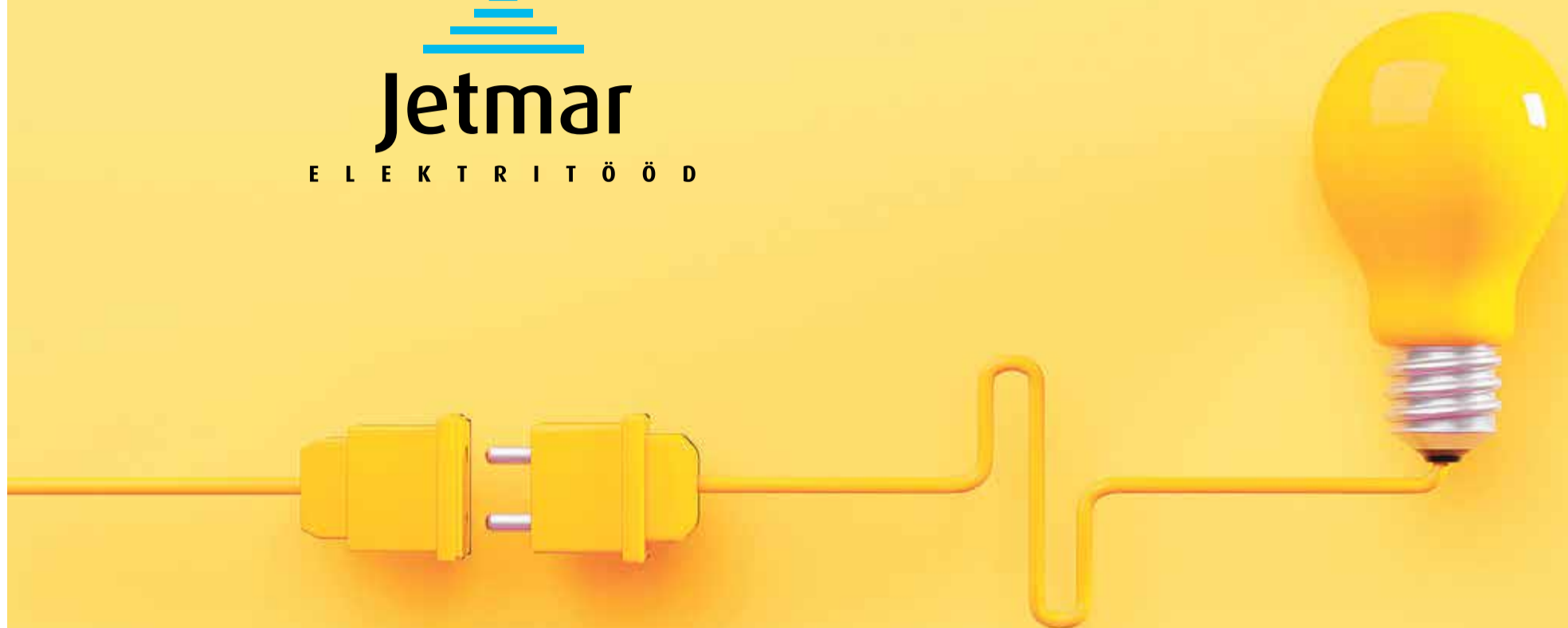
TEENUSED

- raamatupidamine raamatupidamis-teenus vastavalt kliendi vajadustele

- majandusaasta aruanded majandusaasta aruannete koostamine

- nõustamine nõustamine majandusarvestuse teemadel

- üksikjuhtumite lahendamine mittestandardset probleemküsimused

**Jetmar –
kindel ja usaldusväärne partner
juba 17 aastat!**

AITÄH kõigile koostööpartneritele
ja klientidele meeleolukate aastate eest!

Meie teenused

Savi 5/3, Pärnu

ELEKTRITÖÖD

ELEKTRIPROJEKTID

ELEKTRIKILBID

ELEKTRIPAIGALDISTE
KÄIT

PIKSEKAITSE

Vabadus otsustada

Mugav
igapäeva-
pangandus

Paindlikud
finantseerimis-
võimalused

Innovaatilised
makse-
lahendused

lhv.ee/ariklient

Finantsteenuse pakkuja on AS LHV Pank.
Tutvu tingimustega lhv.ee ja küsi nõu meie asjatundjalt.

LHV